

Onsdagen den
5 maj 1976

Onsdagen den 5 maj

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av fru tredje vice talmannen.

*Prövning vid
utvidgning av
skogsindustriell
verksamhet*

§ 1 Prövning vid utvidgning av skogsindustriell verksamhet (forts.)

Fortsattes överläggningen om civilutskottets betänkande 1975/76:17.

Herr ÄNDERSSON i Gamleby (s):

Fru talman! Utskottets ordförande har nyss redogjort för utskottsmajoritetens syn på hur utvidgning av skogsindustriell verksamhet skall prövas. Hon har gjort det utifrån den fullt riktiga utgångspunkten att vi nu diskuterar vilken av två prövningsmetoder som är lämpligast: en ordning där regeringen från fall till fall fattar beslut om prövningsskyldighet, eller en ordning där företagen själva gör en ansökan om att få överskrida ett visst förbrukningstak. Hon har också klart visat att ansökningssystemet är mer rättvist och effektivt, medan förbehållssystemet medför risker för att vissa företag slinker förbi prövningen.

Jag har självfallet inget emot en sådan argumentering – en saklig argumentering som ansluter till utskottsmajoritetens yttrande. Jag har trots det ansett mig böra foga ett särskilt yttrande till betänkandet, och det är detta särskilda yttrande jag nu, fru talman, skulle vilja kommentera.

Bakgrunden är att jag inte är helt övertygad om att reservationen speglar alla reservanternas verkliga skäl för att motsätta sig en prövning efter ansökan. Det förefaller mig alldeles orimligt att de skäl som redovisats nu och i december för förbehållsmetoden skulle kunna övertyga ens reservanterna själva. Med denna uppskattande syn på reservanternas logik kommer jag till slutsatsen att här ligger någonting annat bakom. Följer vi händelseförloppet bakåt finner vi att all negativism på den här punkten går tillbaka till de motioner som väcktes i höstas – motioner med förslag att det inte alls skulle vara någon tillståndsprövning. Det är därför inte långsökt när jag kommit fram till slutsatsen att reservanterna – eller i varje fall några av dem – innerst inne inte vill ha en tillståndsprövning.

Men om man anser att det kanske inte är riktigt opportunt att från det håll där man talar så mycket om resurshushållning gå så långt som till blankt avslag, försöker man nog finna en andra försvarslinje. Denna är då att – som i det här fallet – tillgodose skogsindustrins intressen, åtminstone delvis. Man kan hindra prövningen att bli helt effektiv när

Onsdagen den
5 maj 1976

*Prövning vid
utvidgning av
skogsindustriell
verksamhet*

det gäller förbrukningsökningen och därmed sätta sig på två stolar samtidigt. Då kommer man tillbaka till det egentliga skälet till att vissa – får jag säga opinionsbildare – så behårt håller på den ineffektiva och orättvisa förbehållslinjen. Den linjen kan i deras ögon förhoppningsvis släppa igenom en och annan utvidgning utan påföljd.

Åsikten att man skall reglera förbrukningen av skogsråvara så litet som möjligt skall självfallet inte utdömas utan granskning. Utskottet och riksdagen gick därför i december på allvar in på de här frågorna. Det grundläggande är ju om vi behöver någon reglering. I den delen vill jag än en gång påpeka att i december var riksdagen – utom självfallet moderaterna – enig om att vi måste ha en statlig reglering, direkt inriktad på att hushålla med skogsråvara. När det gäller en ökad förbrukning i en befintlig industri var det motsvarande stark majoritet för att en statlig reglering behövdes och för uppfattningen att problemet inte kunde klaras enbart med de frivilliga åtagandena. Enigheten brast voteringsmässigt – som jag sagt – först när det gällde att göra den här regleringen effektiv.

Ytterst är ju frågeställningen klar: det gäller att välja mellan å ena sidan skogsindustrins i och för sig viktiga intresse att producera så mycket som man över huvud får avsättning för och å andra sidan det för landet på sikt ännu värdefullare intresset att kunna driva ett uthålligt skogsbruk och därmed en stark skogsindustri.

Från skogsindustrins sida har man sagt att det inte är så noga om man det ena året ligger på 120 % av en normalförbrukning eftersom man ett annat år kanske ligger på 70 eller 80 %. Det är självfallet riktigt – förutsatt att det råder enighet om vad som är normalförbrukning. Utskottsmajoritetens tak är ju inte en genomsnittlig förbrukning; det motsvarar den höga förbrukningen under ett högkonjunkturår med en marginal ytterligare på detta. I det läget håller inte resonemanget om att tillåta 20 % över tidigare toppförbrukning.

Skogsindustrin hävdar också att frivilliglinjen skulle räcka för att hindra en alltför stor förbrukningsökning. Utan att i sak diskutera ett särskilt ärende kan det väl i alla fall nämnas också här att det förekommer ett prövningsfall där sökanden hävdar att en mycket stor ökning ryms inom den frivilliga överenskommelsen, medan remissinstanser, bl. a. en enig skogsutredning, anser att ökningen inte går att förena med hushållningskraven. Detta är ett exempel på att utskottsmajoritetens kritik av den s. k. frivilliga överenskommelsen var helt riktigt och väsentlig.

Skogsindustrin m. fl. hävdar också att vi skall vänta och se om de fortsatta analyserna av skogstillgångarna är lika ålarmerande som de preliminära resultaten. Dessa resultat har utskottets ordförande refererat. Det borde vara en självklarhet att vi inte kan vänta och se i den här typen av frågor.

Slutligen finns det en besvärande oklarhet i reservationslinjerna – en oklarhet som ännu inte prövas i regeringspraxis. Det har sagts mig att

man på visst håll anser att gällande ordning skulle innebära att regeringen inte kan reglera annan utbyggnad än kapacitetsutbyggnad. En ökning som beror på bara ett ökat ianspråktagande av oförändrade resurser skulle sålunda kunna göras hur stor som helst. Visserligen måste den här tolkningen vara en efterhandskonstruktion, men den är ändå typisk. Bara det faktum att den tanken förts fram är i och för sig ett skäl att förkasta förbehållssystemet och gå över till den klara reglering som utskottsmajoriteten nu föreslår.

Kvar står sålunda att den här debatten förts på två linjer: det häftiga engagemanget mot regleringen som sådan som bara moderaterna vågade föra fram i december, och det smygmotstånd som samma andas barn inom delar av mittenpartierna gör än i dag. Jag tycker för min del att den votering vi står inför är alldeles utmärkt. Frågan borde självklart inte vara automatiskt partiskiljande. Vi får därför se vilka inom mittenpartierna som i praktisk handling vågar leva upp till det hushållningskrav som de driver i programpunkter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till civilutskottets hemställan betänkande nr 17.

Herr ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag är något förvånad över herr Anderssons i Gamleby anförande som vimlade av antydningar. Han antyder att reservanterna har skumma motiv. Jag kan inte biträda detta. Jag tycker inte alls att det är skumt när vi hänvisar till en frivillig överenskommelse som har tillkommit på ett allt annat än skumt sätt. Jag refererar till mitt inledande anförande där jag påpekade att den har tillkommit under livliga kontakter med departementet. Dessutom hade man från departementets sida uttalat sig mycket positivt om den här formen för att begränsa råvaruutaget till 1973-74-75 års nivå. Och det är ju det som det gäller!

Beträffande prövningsmöjligheten för särskilt fall, som nu motionärerna framhåller är så olycklig att tillämpa, kan sägas att ett av skälen till att den bibehölls var att den inte är tillämpbar bara för hushållning med råvara och skogsindustri. 136 § omfattar även andra industrigrenar, och denna möjlighet är alltså inte användbar enbart för att styra alla former av skogsindustriutbyggnad.

Det har också framskyttat, både i fru utskottsordförandens anförande och i herr Anderssons i Gamleby anförande, att det mer eller mindre skulle vara en slump vilka företag som lyckas hålla sina eventuella utvidgningsplaner hemliga för regeringen och därmed undgå den här prövningen för visst särskilt fall. Till det är att säga att det i virkesråden inte bara finns en allsidig representation, från skogsindustrins alla grenar och berörda fackliga organisationer, utan vederbörande departement har också observatörer med i virkesrådets arbete. I reglerna för virkesrådets arbete ingår att man rapporterar allt man har för avsikt att göra vad gäller bl. a. hushållningen med råvaran. Även andra saker tas upp där.

Onsdagen den
5 maj 1976

*Prövning vid
utvidgning av
skogsindustriell
verksamhet*

Här har alltså regeringen ett ypperligt tillfälle att hålla sig underrättad om vad som sker. Där kan man gå in med en prövning, om det mot förmodan skulle inträffa att den frivilliga överenskommelsen inte klaffar. Jag tycker ändå det är anmärkningsvärt att de talare som förordar den generella prövningen inte kan ha förtroende för ett frivilligt samarbete med en industrigren, som tidigare har visat sig fruktbart och torde vara det även i fortsättningen.

Herr DANELL (m) kort genmäle:

Fru talman! Om herr Andersson i Gamleby ser någonting annat i reservationen I än vad som står där, så är det inte så konstigt med hänsyn till att hans parti numera plägar se spöken på ljusan dag.

Det som står i reservationen gäller det som var kärnfrågan i höstas, nämligen vad som skulle ske med utvidgningarna inom skogsindustrin. Då hade vi ju svaret, att de överenskommelser som fanns från mars 1975 om att skapa virkesråden gav så pass mycket som man kunde få ut av en kontroll av skogsindustrins vidare utveckling. Och därmed slapp industrin en hotande detaljreglering.

Vi kan konstatera att det man kunde förutse våren 1975, när avtalet om virkesråden slöts, inte på något sätt har förändrats av det samråd och den enkätverksamhet som har genomförts i virkesrådets regi. Det finns alltså i dag ingenting som tyder på att planerna skulle vara uppskruvade mer än våren 1975. Eftersom man då från regeringens sida tyckte att det var en bra metod, kan jag inte begripa varför man ånyo drar upp frågan här i riksdagen för att försöka få en ny skrivning i 136 a §.

Fru talman! Jag skall ta upp ytterligare en fråga. Efter vad jag har förstått studerar regeringen nu 136 a § på ett alldeles speciellt ingående sätt och lär göra det framöver. Det skulle kunna vara på det viset att ett ja till utskottsmajoriteten innebär vidare steg på linjen att skapa etableringskontroller av olika slag, och att de detaljkontroller som nu skall ske av skogsindustrin även kan gälla andra områden som 136 a § täcker.

Eftersom fru Olsson i Hölö, vår utskottsordförande, har samverkat med socialisterna i utskottet i den här frågan, vore det intressant att få en kommentar från henne liksom även från herr Andersson i Gamleby om vad regeringen har i tankarna vad gäller 136 a §, som håller på att svälla alltmer och naturligtvis blir ganska svårhanterlig i det skick som den nu befinner sig i.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Andersson i Gamleby för fram tanken att hushållningskrav kan tillgodoses endast genom fler regleringar än tidigare. Det är en traditionell socialdemokratisk politik. Ju fler regleringarna blir, ju bättre tror man att förhållandena är. Men jag anser faktiskt att man kan klara hushållningen med den frivilliga överenskommelse som finns plus de möjligheter som regeringen fick genom riksdagens beslut förra

året. Det är inte nödvändigt att samhället skall kontrollera allt i detalj. Även frivilligt kan man lösa en del problem. Det är den linjen vi tror på i det här fallet.

Herr ANDERSSON i Gamleby (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Åkerfeldt påstod att jag skulle ha anfört att oppositionen skulle ha "skumma motiv" i dessa sammanhang. Jag har inte använt detta uttryck. Herr Åkerfeldt kan självklart utläsa vad han vill ur mitt anförande, men så har jag inte uttalat mig.

I sitt inledningsanförande nämnde herr Åkerfeldt att han hade svårt att förstå motionärerna. Det bör emellertid inte vara svårt att förstå motionärerna med hänsyn till den rådande situationen. Jag är på det klara med att även herr Åkerfeldt känner till hur det i verkligheten förhåller sig inom detta avsnitt.

Herr Danell talade om att regeringen ser spöken på ljusa dagen. Men vad gör då oppositionen? Jo, den umgås med troll. I dessa sammanhang har jag inte funnit någonting i herr Danells resonemang som skiljer sig från vad jag har sagt i mitt anförande. Om nu herr Danell inte lyssnade på det, kan han kanske läsa det när det blir utskrivet i protokollet.

Det finns klart angivet vilka tankar regeringen har med 136 a § i byggnadslagen. Några sidoordnade historier är självklart inte aktuella.

Herr DANELL (m) kort genmäle:

Fru talman! I förra debatten i december fanns en del frågetecken. Då kunde herr Andersson i Gamleby inte alls ge någon upplysning om varför ett statsråd den 6 oktober hyllade virkesråden och den frivilliga överenskommelsen och inte alls talade om det förslag som kom en månad senare från bostadsministern. Frågetecknen finns kvar. Ingen vet varför man i regeringen gjorde helt om på bara en månad.

Nu har vi fått ytterligare frågetecken, vilket jag tog upp i en fråga till herr Andersson: Vilken risk finns för att regeringen skall gå vidare? Uppenbarligen studerar regeringen 136 a § med ett alldeles speciellt intresse. Det brukar föra med sig en hel del saker, och det var därför som jag ställde frågan.

Men kan herr Andersson klart fastslå att det inte finns några tankar på att utvidga 136 a § till att täcka också andra områden än skogsindustrin, – det kanske t. o. m. kan bli tal om en särskild lagstiftning framöver – skulle ett sådant klagörande vara till nytta.

Herr ÅKERFELDT (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Andersson i Gamleby vill befria sig från beskyllningen att ha anklagat reservanterna för skumma avsikter. Men jag har svårt att förstå att han inte gör detta. I sitt särskilda yttrande säger han nämligen att "vissa reservanter söker dölja en låg ambitionsgrad beträffande innehållningskraven bakom en hänvisning till att frågan prövats för några månader sedan". Vidare påstår han att delar av mittenpartierna gör smyg-

Onsdagen den
5 maj 1976

*Prövning vid
utvidgning av
skogsindustriell
verksamhet*

motstånd och han ger den frivilliga överenskommelsen epitetet "den s. k."

Jag kan inte tolka detta på annat sätt än att herr Anderssons och hans meningsfränders förtroende för den frivilliga överenskommelsen är ytterst bristfälligt, vilket jag finner sorgligt.

Herr LOTHIGIUS (m):

Fru talman! Om man sysslat praktiskt med en del av de här frågorna kan man inte underlåta framföra en reflexion.

Som det har sagts här, är det angeläget att bevara de goda relationerna mellan regering och virkesråd. Jag anser det vara fullkomligt fel att ändra de nuvarande reglerna efter så kort tids tillämpning. Industrin måste ha arbetsro och genomföra vidtagna åtgärder.

Samtidigt varnar jag skogsindustrin för att *inte* hålla de avtal som ingåtts på frivillig väg. Brott mot detta avtal kan komma att leda till ganska långtgående inskränkningar för industrin som starkt försvårar dess rörelsefrihet. Det gäller att inte i förväg skaffa sig intäkt på ett tänkt virkesbehov på andras bekostnad.

Men det gäller också för regeringen att inte låta sig övertalas till stora skogsindustriella investeringar där dessa uppenbarligen påverkar råvarutillgångarna. Detta är många gånger en regionalpolitisk fråga. Det kan ju hända att ett storföretag med återopande av sysselsättningskäl och annat begär relativt stora ytterligare virkestillgångar för sin verksamhet. Ett bifall till denna begäran skulle gå ut över en rad mindre industrier som också har skogen som underlag för sin verksamhet och som även de har stor betydelse för den region de verkar i.

Herr DAHLGREN (c):

Fru talman! Fru Olsson i Hölö har efterlyst besked om de regionala virkesrådets vara eller icke vara efter riksdagsbeslutet i december. Jag beklagar att fru Olsson har ställt den frågan i dag. Jag tycker att det visar att fru Olsson som utskottsordförande inte har ägnat mycket intresse åt att ta reda på sakförhållandet innan ställningstagandet gjordes. Är det inte litet sent att ställa frågan i dag? Ställningstagandet för fru Olssons del är ju redan gjort, om jag har uppfattat fru Olsson rätt.

Upplysningsvis vill jag emellertid nämna att samtliga virkesråd är i verksamhet, att anställd personal finns i samtliga och att regeringen har representanter i alla virkesråden. Dessutom finns där representanter för Skogsarbetareförbundet, Pappersindustriarbetareförbundet, Träindustriarbetareförbundet, Industrijänstemannaförbundet och Arbetsledareförbundet. Vidare kan tilläggas att sågverksindustrin, som har diskuterats i sammanhanget, nu är företräd i samtliga virkesråd. Insyn och möjligheter till påverkan finns alltså såväl för staten som för dem som arbetar i företagen.

När oro har uttryckts här i dag över virkesförbrukningen, vill jag tillägga att i det arbete som virkesråden nu är i färd med att utföra visar det

sig att råvaruförbrukningen perioden 1973–1977, dvs. under den tid som omfattas av den frivilliga överenskommelsen, sannolikt kommer att ligga något under 1973 års nivå. 1973 års nivå, fru Olsson, var det nämligen som skogsutredningens delbetänkande grundades på, inte 1975 års. I överenskommelsen om begränsning av virkesförbrukningen fr. o. m. våren 1975 t. o. m. år 1977 har hänsyn tagits till de utbyggnader som helt genomförts eller påbörjats under denna period, alltså de utbyggnader som regeringen gett tillstånd till. Under den här tiden har det inkommit många ansökningar om utbyggnadstillstånd. Eftersom frågan om industrins anpassning till råvarutillgången skall prövas är det naturligt att företagen anmäler sina ambitioner för framtiden. Än mer naturligt blir detta sedan regeringen i brev till industrin den 6 oktober 1975 har anmodat industrin att inkomma med sådana anmälningar. Jag ber att få citera direkt ur ett brev från industriministern till industrin: "För att regeringen skall kunna nära följa utvecklingen inom skogsindustrin och på ett rättvisande sätt tillämpa ovanstående huvudregel, vill regeringen föreslå att skogsindustrins branschorganisationer verkar för att företagen till regeringen på ett tidigt stadium i planeringen anmäler sådana utbyggnadsprojekt eller andra kapacitetshöjande åtgärder, vilka beräknas medföra ett väsentligt ökat årligt behov av svensk fiberråvara."

Med hänsyn till detta är det, som sagt, inte onaturligt att det nu inkommer ansökningar där företagen anmäler sina ambitioner. Jag är helt övertygad om att industrin är på det klara med att dessa ansökningar knappast kan komma att avgöras förrän den långsiktiga bedömningen på grundval av kommande utredningsmaterial är gjord. Om behovet av en långsiktig bedömning och om behovet av en tillgängliga virkesresurser anpassad industri är vi ju överens. Vad vi däremot inte är överens om är hur man skall klara det här under tiden fram till dess att 1973 års skogsutredning har lagt sitt slutbetänkande.

Utskottsmajoriteten har klart avvisat det frivilliga åtagande som industrin gått med på och konstruerar nu en lagstiftning för anmälningskyldighet. Därmed har utskottsmajoriteten enligt min mening ryckt undan grunden för de frivilliga virkesrådets existens. Om riksdagen fattar beslut i enlighet med utskottsmajoritetens förslag och de frivilliga virkesråden upphör ligger ansvaret härför hos utskottsmajoriteten. Att i fortsättningen bygga upp ett sådant frivilligt ansvarstagande tror jag kommer att bli svårt, om riksdagen nu så snabbt frångår det ställningstagande som man gjorde i december månad.

Det är alltså här fråga om detaljreglering eller frivilligt ansvarstagande. Det har också kommit klart till uttryck inte bara i herr Anderssons i Gamleby särskilda yttrande till utskottets betänkande utan också genom hans tal i kammaren i dag.

Jag skulle gärna vilja fråga utskottets ordförande om hon delar den uppfattning som herr Andersson i Gamleby har gett uttryck för både i sitt särskilda yttrande till betänkandet och i sitt anförande här i kammaren som representant för den socialdemokratiska gruppen. Det vore

Onsdagen den
5 maj 1976

*Prövning vid
utvidgning av
skogsindustriell
verksamhet*

intressant att veta eftersom fru Olsson befinner sig bland utskottsma-
joriteten.

I detta anförande instämde herrar Stjernström, Gustafsson i Byske,
Magnusson i Nennesholm och Persson i Heden (samtliga c).

Fru OLSSON i Hölö (c):

Fru talman! Herr Danell ställde förut en fråga till mig, men på grund
av de debattregler som gäller här i riksdagen hade jag ingen möjlighet
att då få ordet. Jag skulle vilja säga till herr Danell: Tolka inte in mer
i utskottets betänkande än precis vad som står där. Jag vill säga precis
detsamma till herr Dahlgren. Vi har inte stoppat undan någonting, utan
betydelsen är precis den som framgår av utskottsbetänkandet.

Jag är litet förvånad över reservanterna. Det verkar som om de tyder
det hela så att vi om en stund skall votera mellan å ena sidan ett pröv-
ningsförfarande – varvid ansökan skall lämnas in till regeringen, som
skall behandla den –, å andra sidan en frivillig överenskommelse inom
skogsindustrin. Men det är inte så. Både majoritet och reservanter god-
känner att regeringen skall göra en prövning. Det är bara uppfattningen
om sättet att ge regeringen kännedom om det hela som skiljer sig åt.
Vi voterar alltså inte mellan antingen en ansökan till regeringen om
tillstånd eller en frivillig överenskommelse. Så är det inte. Då skulle
vi föra diskussionen på ett helt annat sätt.

Vidare: Jag kan inte förstå vad herr Dahlgren beklagar. Jag ställde
frågan med adress till herr Dahlgren, eftersom jag tyckte att han var
den som bäst kunde besvara den. Det gjorde jag därför att jag har hört
just de här tankegångarna: att man – i och med att riksdagen tog beslutet
om prövning dels vid nyetablering, dels vid utökning – inte tycker att
det är någon idé att ha frivilliga överenskommelser. Jag ställde min fråga
i bästa välmening, för att herr Dahlgren skulle ha möjligheter att besvara
den.

Herr DANELL (m):

Fru talman! Fru Olsson i Hölö uppmanade mig att inte tolka in mer
än vad som står i utskottsbetänkandet. Det gör jag heller inte. Till skillnad
mot herr Andersson i Gamleby tror jag att det som står i betänkandet
verkligen är en klar redovisning av saken och att de olika åsikter som
finns bakom raderna i betänkandet är de verkliga.

Men jag ställde en fråga till fru Olsson i Hölö, eftersom det har fram-
kommit uppgifter allteftersom om att regeringen uppenbarligen gör något
slags specialstudie av 136 a §; detta kan medföra ett vidare användnings-
område för den paragrafen, då man nu anser att den är något omfångsrik
och att den därför bör omarbetas. I det läget menar jag att det måste
vara intressant att få majoritetens synpunkter på detta. Vi fick inte höra
regeringspartiets representant uttrycka någon uppfattning i denna fråga.
Eftersom fru Olsson i Hölö har samarbetat med socialisterna i utskottet

i den här frågan tänkte jag att det måhända fanns mer information att få från det hållet.

Herr DAHLGREN (c):

Fru talman! Om fru Olsson i Hölö hade varit tveksam beträffande virkesrådets arbete och existens hade det varit bättre att hon hade frågat mig om det före utskottsbehandlingen och inte här i kammaren i dag. Jag har inte tolkat in någon speciell betydelse i herr Anderssons i Gamleby särskilda yttrande. Jag har lyssnat till hans anförande i dag, och jag har funnit att det hos honom finns en uttalad misstro mot frivilligt ansvars-tagande och att han bekänner sig till tron på en detaljreglering. Den fråga jag ställde till utskottets ordförande är om hon delar den uppfattningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Åkerfeldt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Åkerfeldt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Åkerfeldt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Åkerfeldt begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 153
Nej - 152
Avstår - 1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Adolfsson och Danell, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Danell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 17 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Adolfsson och Danell.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Prövning vid
utvidgning av
skogsindustriell
verksamhet*

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Uppskov med
behandlingen av
vissa ärenden*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Danell begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 46
Avstår - 1

§ 2 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1975/76:34 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1976/77.

Talmanskonferensen hade - efter framställning av utskottet - uttalat att den inte hade något att erinra mot uppskov till riksmötet 1976/77 med i betänkandet under mom. 1-30 angivna ärenden, vilka hänvisats till socialförsäkringsutskottet, däribland

26) motionen 1975/76:2058 av herr Ahlmark m. fl. (fp) om undersökning av folkpensionärernas konsumtionsmönster, såvitt avsåg yrkandena 1 a, 2 a och 2 b,

27) motionen 1975/76:2060 av herr Fälldin m. fl. (c) om en utredning om folkpensionärernas konsumtionsmönster, såvitt avsåg yrkandet 2.

Utskottet hemställde

att riksdagen beslutade att till riksmötet 1976/77 uppskjuta behandlingen av i betänkandet angivna ärenden.

Reservation hade avgivits av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Ringaby (m) och Hyltander (fp), fröken Pehrsson (c) samt herrar Fridolfsson (m), Andersson i Nybro (c) och Andersson i Edsbro (c) vilka ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen beslutade att till riksmötet 1976/77 uppskjuta behandlingen av de i betänkandet angivna ärendena med undantag av ärendet vid mom. 26, såvitt avsåg yrkandena 1 a och 2 b, och ärendet vid mom. 27.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Fru talman! Socialförsäkringsutskottets förevarande betänkande nr 34 handlar om uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1976/77. Utskottet är enigt med undantag för punkterna 26 och 27, som gäller frågan om folkpensionärernas konsumtionsmönster, en fråga som vi menar bör prövas redan vid årets vårriksdag.

Vilka skäl har vi då för denna vår uppfattning? Ja, skälen är flera. Vi känner till pensionärernas situation. Förändringarna i varusortimentet och minskningen i närscivcen i många bygder leder till förändringar

Onsdagen den
5 maj 1976

*Uppskov med
behandlingen av
vissa ärenden*

i konsumtionsmönstret, som vi känner mycket litet till. Konsumtionsvanorna förändras också med de förändringar som sker i folkpensionärernas levnadssituation. En ensamstående manlig pensionär är ofta hänvisad till färdiglagad mat och konserver. Med den minskning av när servicen som sker stiger kringkostnader, frakter, resor, bostadsunderhåll osv., liksom också kostnaderna för den dagliga tillvaron i övrigt.

Mina nära kontakter med verkligheten har sagt mig att här måste en undersökning göras om folkpensionärernas konsumtionsmönster, till vägledning och för att folkpensionärernas realstandard skall kunna tryggas. I en tid av snabba förändringar och stora prisstegringar är detta synnerligen angeläget – och det är också en fråga som brådskar.

Det finns ytterligare ett skäl för att denna fråga bör tas upp till behandling under vårriksdagen, och det är pensionärernas egen syn på sin situation, hur de upplever de förhållanden som de väl känner till. I en skrivelse till socialministern begär nämligen folkpensionärernas riksförbund att en översyn skall göras av dessa frågor och att det skapas sådana förändringar att konsumentprisindex stämmer bättre med utgående pensioner och med förändringarna i basbeloppet. Man har synpunkter på detta och säger klart ut att med den ordning vi har i dag får pensionärerna finna sig i en eftersläpning *dels* när kostnadsstegringar inträder, *dels* också i fråga om utbetalningen av pensionen. Under dessa förhållanden är det angeläget att vi verkligen prövar denna fråga vid vårriksdagen, så att vi får en kartläggning av den rådande situationen och snarast möjligt kan fatta ett beslut som innebär garantier för den trygghet som pensionärerna har rätt till och som de måste få. Pensionärerna är oroad, det råder inga tvivel om den saken. Av den anledningen behöver vi ha fakta på bordet. Därför bör detta ärende avgöras redan vid vårriksdagen.

Fru talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Fru talman! I denna viktiga fråga, att utreda folkpensionärernas konsumtionsmönster, visar de borgerliga partierna enighet. Landets ålderspensionärer, som uppgår till en dryg miljon, och de åtskilliga hundra tusen personer som har andra typer av folkpensionsförmåner följer denna fråga med stort intresse.

Det är på något sätt signifikativt att den socialistiska majoriteten i socialförsäkringsutskottet försöker uppskjuta behandlingen av ett angeläget borgerligt förslag till fromma för landets pensionärer. Jag har svårt att förstå annat än att den socialistiska utskottsmajoriteten t. v. försöker lägga på locket på ett förslag, som jag är säker på att alla folkpensionärer känner sympati för men som – ve och fasa – är ett borgerligt initiativ. Jag trodde trots allt, fru talman, att utskottsmajoriteten skulle finna det vara klokare att svälja förtretet att ärendet behandlades under det här riksmötet, men mina förhoppningar på den punkten har inte infriats.

Nu ser det ut som om lotten skulle få avgöra den här frågan, och jag hoppas naturligtvis att reservanterna i så fall skall vinna lottdragningen.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr HYL TANDER (fp):

Fru talman! Från vårt håll anser vi att det är angeläget att denna utredning kommer till stånd. Detta är orsaken att även vi ställer kravet att detta ärende skall behandlas i vår.

I de inlägg som hållits före mig har sakfrågan berörts, och jag kan nöja mig med att i stort sett instämma med de föregående talarna. Jag har i min hand en PM angående riksdagens arbetsläge, där vår grupp har uttalat sig för att vi skall eftersträva att hålla anförandena inom den beräknade tiden och att varje talare bör försöka hålla korta inlägg. I den andan, fru talman, inskränker jag mig till att yrka bifall till reservationen.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Fru talman! Jag skall börja bakifrån och vända mig till herr Fridolfsson, som hoppades på fru Fortuna i detta ärende. Han behöver inte alls göra det, eftersom vi i mitt parti har beslutat att vi skall avstå i den här omröstningen.

Det är emellertid inte så att vi ändrat uppfattning efter debatten den 10 december förra året, utan vi tycker att borgarna nu skall få visa vad de avser med förslaget att vi skall undersöka folkpensionärernas konsumtionsmönster. Jag måste erkänna att jag tycker att företrädarna för de borgerliga partierna har varit mycket modiga när de återkommit med det här förslaget så snart efter den debatt som vi hade den 10 december. Såvitt jag förstod den debatten smulade man sönder vartenda argument som kom från borgerligt håll.

Det här uppdraget ligger redan hos pensionskommittén. Nu kan man mycket väl anse att utredningar är ett sätt att försinka behandlingen av ärenden. Jag och mitt parti tycker att det ofta är fallet. Men i det här fallet ligger ändå det här utredningsuppdraget hos pensionskommittén. Vad kommer att hända i praktiken om det borgerliga förslaget segrar? Skall man då säga till pensionskommittén att den inte längre får ha kvar detta uppdrag utan att frågan skall utredas av en annan kommitté?

Ett annat skäl till att vi kommer att avstå i omröstningen är att centerns partiledare har visat en ihärdighet, som är fullt jämförbar med Catos. Centerns partiledare slutar alltid sina anföranden med att säga: "Varför vägrar man att undersöka pensionärernas konsumtionsmönster?" Det kan inte längre få stå oemotsagt, utan de borgerliga måste själva få bevisa vad de vill.

Men en sak vill jag upprepa från förra årets debatt, nämligen att de borgerliga partierna ständigt har gått emot åtgärder som skulle gynna folkpensionärerna. Herr Carlsson i Vikmanshyttan talade om vad pen-

Onsdagen den
5 maj 1976

*Uppskov med
behandlingen av
vissa ärenden*

sionärerna konsumerade osv. Men herr Carlsson i Vikmanshyttan har ju varit med om att avslå krav på prisstopp på dagligvaror – att man skulle ta bort moms på maten. Han har dessutom varit med om att avslå årligen återkommande krav på högre pensionstillskott. Skulle man besluta om högre pensionstillskott, skulle det verkligen vara en åtgärd som skulle gynna pensionärerna. Men det har alltså de borgerliga partierna i skön förening varit överens om att avslå år efter år.

När det talas om pensionärernas konsumtionsmönster frågar man sig vad som menas. Det är ju mängder av saker som hänger ihop med basbeloppet, såsom pensionerna till förtidspensionärer och sjukpensionärer. Det finns en mängd handikappersättningar och annat som knutits till basbeloppet. Då må man väl undersöka vad även dessa grupper konsumerar, också möjligen få till stånd ett rikt mönster av olika konsumentprisindex, som man sedan kan följa vid utbetalningar till olika grupper.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Fru talman! Det förekommer väl inte så ofta att ett utskott inte är enigt när det gäller att uppskjuta en del ärenden till kommande riksmöte. Men så har det blivit i år, och det har blivit litet underligt under debatten här. De båda frågor som vi diskuterar här och som den borgerliga oppositionen vill ha uppskjutna debatterades här i riksdagen den 10 december 1975, och yrkandena blev då avslagna med hänsyn till att frågan om pensionärernas konsumtionsmönster låg hos pensionskommittén för utredning och behandling i samband med värdesäkring av pensionerna.

Herr Olsson i Stockholm hade i fjol en stark vidräkning med de borgerliga partierna med hänsyn till deras uppträdande. I år är han beredd att stödja dem i deras framställningar när de söker få sin vilja igenom.

Nu blir det naturligtvis inte ett uppskjutande, utan vi får i utskottet ta dessa motioner under behandling under vårriksdagen och se vad vi kan komma fram till – det är allt vad som händer.

När herr Carlsson i Vikmanshyttan talar om prisstegringarna och de besvär som pensionärerna blir utsatta för, så är det väl riktigt – det kan ingen bestrida. Men, herr Carlsson, glöm inte att också tala om att detta är den enda grupp i samhället som har en indexreglering av sina löner – om jag så får säga. De är indexreglerade med anknytning till basbeloppet. Därtill har ju riksdagen varit överens om att varje år förstärka pensionerna med en standardökning på 4 %. Det finns ingen annan grupp i samhället som har det så. Därmed är inte sagt att vi inte behöver göra det bättre i dessa avseenden. Men frågan som gäller konsumtionsmönstret ligger som sagt hos pensionskommittén.

Sedan vill jag erinra om en interpellationsdebatt som ägde rum här i riksdagen den 29 april i år. Herr Sträng svarade på en interpellation av herr Henmark angående representation i indexnämnden för pensionärerna. Jag skall bara citera vad herr Sträng sade i sitt andra inlägg i denna interpellationsdebatt:

Onsdagen den
5 maj 1976

*Uppskov med
behandlingen av
vissa ärenden*

”Ett avslutande yttrande i svaret att det inte finns något som talar för att man skall upprätta ett speciellt index för pensionärer baserat på utredningar som gjorts dels för perioden 1970–1975, dels för perioden 1972–1975. Dessa utredningar visar en påfallande exakt likhet med utvecklingen av konsumentprisindex. Man har när det gäller pensionärerna plockat ihop ett varusortiment som är typiskt för dessa och följt indexutvecklingen för detta jämfört med indexutvecklingen för det totala varusortimentet inkl. bilar och mycket annat.

Överraskande nog visar alltså båda dessa undersökningar på en exakt likartad indexmässig utveckling. Andra uppfattningar verifieras i varje fall inte av de utredningar som gjorts.”

Jag vill påstå att vi faktiskt har tre skyddsbarriärer för pensionerna: dels indexregleringen och standardökningen, dels de undersökningar som görs i departementen angående utvecklingen av konsumtionsmönstret för pensionärerna, dels ock den undersökning som pensionskommittén gör rörande en värdesäkring av pensionerna. Jag tycker att vi från vårt håll har gjort allt vad som kan göras för att skydda pensionärerna i alla avseenden.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Fru talman! Herr Olsson i Stockholm uttalade att jag var modig som återkom i den här frågan, eftersom vi hade diskuterat saken den 10 december i fjol. Men herr Olsson kanske erinrar sig, att det inte blev någon framgång för våra motioner vid det tillfället. Och frågan om att man skall se på pensionärernas konsumtionsmönster är lika brännande aktuell i dag som den var den 10 december – därom råder väl ändock inget tvivel.

Det brukar heta att kampen för rättvisa får aldrig upphöra. Och det vill jag säga till herr Olsson i Stockholm och även till herr Karlsson i Ronneby, att så länge jag är kvar i det här huset tänker jag kämpa för det som jag anser vara rätt och riktigt.

Nu säger man att ärendet ligger hos pensionskommittén. Ja, jag känner till det. Men vad vi diskuterar är de snabba prisstegringarna i den inflationsperiod som vi lever i, och det är då man har ställt frågan: Avspeglar index verkligen de förändringar som sker i pensionärernas kostnader och i det konsumtionsmönster som pensionärerna har? Vi menar att den frågan är så brännande aktuell att den snarast möjligt måste komma under prövning. Den kan inte undersökas på vanligt sätt av en utredning, utan den behöver prövas omedelbart och snabbt.

Herr Karlsson i Ronneby talar om de många skyddsåtgärder som finns. Jag vill då erinra om att Pensionärernas riksorganisation har pekat på att konsumentprisindex, som bestämmer basbeloppet, ändras först vid en prisförändring på 3 %. Man begär en förändring till 2 %. Varför gör man det? Jo, därför att det alltid blir en eftersläpning på ungefär två månader, innan den högre pensionen utfaller med hänsyn till föränd-

ringarna av konsumentprisindex. Och villkoret för att det skall bli denna höjning är att konsumentprisindex stiger inte 2 eller 2,5 % utan 3 %.

Det är där problemet ligger – pensionärerna upplever det själva så att de får en eftersläpning. Detta har lett till att pensionärerna i sin framställning till socialministern begär att man skall se över dessa saker, så att det kan bli en ändring senast den 1 januari 1977.

Finns det skäl för vad Pensionärernas riksorganisation här sagt – ja, då är det verkligen anledning för riksdagen att bifalla motionerna nu i vår, så att riksdagen i höst får en möjlighet att ta ställning till frågan. Och därest de krav som pensionärerna via sin riksorganisation framfört är befogade har riksdagen också anledning att i höst fatta beslut i ärendet.

Detta är anledningen, fru talman, till att vi återkommit i frågan.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Fru talman! Herr Karlsson i Ronneby talar om olika skyddsbarriärer som finns för pensionerna. Det var väl i sak inget fel i vad han sade, men det framskyttade någonting om att pensionärerna har det så bra och att det inte behövs några fler insatser. Jag vill säga att jag inte delar den uppfattningen. Vi har årligen ställt konkreta krav på hur pensionärernas situation skall kunna förbättras. Men de kraven har avslagits inte bara av socialdemokraterna utan av samtliga borgerliga partier.

Herr Carlsson i Vikmanshyttan erinrade sedan om vad jag sade förra året, och jag kan säga att jag står för det. Det är inte så att vpk ger sitt stöd till de borgerliga partierna i den här omgången, utan vi ger det tvärtom till socialdemokraterna. De borgerliga partierna skall själva få avslöja sig nu genom att tala om vad de menar med att undersöka pensionärernas konsumtionsmönster samtidigt som de säger nej till verkliga förbättringar för pensionärerna.

Det förefaller som om herr Carlsson i Vikmanshyttan menar att det handlar om en eftersläpning när man fastställer konsumtionsprisindex och basbeloppet. Är det bara detta det handlar om måste det kunna lösas tekniskt på något sätt. Varför då inte lägga fram en motion om det i stället för att begära en undersökning om pensionärernas konsumtionsmönster? Det uppdraget ligger redan hos en kommitté, men tydligen skall man ta det från kommittén.

Sedan vill jag upprepa vad jag sagt tidigare till herr Carlsson i Vikmanshyttan: Visst har herr Carlsson visat ett socialt patos i många frågor, men lika fullt har han och hans partikamrater år efter år avslagit vpk:s förslag om konkreta förbättringar för pensionärerna, t. ex. i form av ökade pensionstillskott.

Herr KARLSSON i Ronneby (s):

Fru talman! Herr Carlsson i Vikmanshyttan blandar tydligen ihop frågan om prisstegringarna och en undersökning av konsumtionsmönstret hos pensionärerna. Hur mycket vi än undersöker konsumtionsmönstret hos pensionärerna, kommer vi inte förbi prisstegringarna. Vi har index-

Onsdagen den
5 maj 1976

*Uppskov med
behandlingen av
vissa ärenden*

regleringen, herr Carlsson, som knyts till basbeloppet och den ökning av standarden för folkpensionärerna som vi varje år varit överens om.

I folkpartiets motion talas det om en viss konsumtion som folkpensionärerna inte utnyttjar, t. ex. när det gäller bilar, resor och sådant. Om man gör en grundlig undersökning om detta kan det visa sig att detta prisindex från den synpunkten inte är tillräckligt för pensionärerna. Vi vet inte någonting om vad som kan framkomma vid en noggrann beräkning. Jag vill erinra om vad finansminister Sträng sade i ett interpellationssvar, nämligen att detta är under observation i departementen och att man håller på med en undersökning om vissa varor som pensionärerna konsumerar.

Till herr Olsson i Stockholm vill jag säga att jag aldrig har påstått att pensionärerna har det bra. Tvärtom skall vi försöka stärka deras ställning så gott det går. Jag vill bara erinra om de senaste årens mycket markanta reformer, där vi framför allt har koncentrerat oss på de förtidspensionärer som är handikappade och på dem som inte har någon ATP utan får pensionstillskott. Just för att förbättra deras förhållanden har vi satt in stora resurser.

Men jag vill säga till de borgerliga och kommunisterna att jag är medveten om att 1976 är ett valår och att man då naturligtvis lägger på ett extra kol.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Fru talman! Först ett ord direkt till herr Karlsson i Ronneby: Ja, nog har vi märkt att det är valår 1976. Man behöver inte vara någon stor iakttagare för att lägga märke till hur inte minst herr Karlssons parti agerar i detta läge.

Sedan tillbaka till sakfrågan. Varför anser vi att de här ärendena måste avgöras under vårriksdagen? Jag har sagt att i ett föränderligt samhälle sker ändringar även i konsumtionsmönstret, och det drabbar självfallet pensionärerna. I en tid med snabba prisstegringar slår detta ännu hårdare.

Då frågar vi oss: Är det inte angeläget att få en bild av hur konsumtionsmönstret förändras och hur detta påverkar pensionärernas levnadsvillkor och deras realstandard?

Visar de undersökningar vi vill ha till stånd att det uppstått en eftersläpning för pensionärerna, à la bonne heure! Då skall det självfallet också vidtas erforderliga åtgärder. Det är en följd av att vi begär denna undersökning. Det tycker jag inte att jag behöver betona ännu en gång.

Jag vidhåller, fru talman, mitt yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 34 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för nej-propositionen. Då herr Karlsson i Ronneby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 137
Nej - 152
Avstår - 16

§ 3 Föredrogs

Försvarsutskottets betänkande

1975/76:36 med anledning av propositionen 1975/76:199 såvitt avser förslag till lag med provisoriska bestämmelser om statsbidrag till kommuner för vissa civilförsvarskostnader

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Äganderätt till lägenheter för flerfamiljshus

Föredrogs lagutskottets betänkande 1975/76:20 med anledning av motioner om äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus.

I detta betänkande behandlades motionerna

1975/76:1964 av herr Strömberg i Botkyrka (fp), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna att på samma villkor som i ett småhus äga en lägenhet i ett flerfamiljshus, och

1975/76:2160 av herr Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om sådana författningsändringar att direkt ägande av lägenhet i flerfamiljshus möjliggjordes.

Utskottet hemställde

att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:1964 och 1975/76:2160 gav regeringen till känna vad utskottet anfört om utredning av frågan om införande av ett system med äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus.

Reservation hade avgivits av herr Hammarberg, fru Åsbrink, herrar Andersson i Södertälje och Olsson i Timrå samt fru Nilsson i Sunne

Onsdagen den
5-maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

och fru Johansson i Hovmantorp (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 2975/76:1964 och 1975/76:2160.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Fru talman! I lagutskottets betänkande nr 20 behandlas motionerna 1975/76:1964 av herr Strömberg i Botkyrka och 1975/76:2160 av herr Bohman m. fl. I båda motionerna aktualiseras frågan om införande av äganderätt till lägenhet i flerfamiljshus. Motiveringen för förslaget är att ett personligt ägande skulle fördjupa demokratin och ge ett större inflytande över den egna bostadssituationen.

Herr Strömberg i Botkyrka förordar en utredning om möjligheterna till ett personligt ägande medan det i den andra motionen föreslås en författningsändring som möjliggör ett direkt ägande av lägenhet i flerfamiljshus.

För riksdagen är det inte någon ny fråga som förs fram i dessa motioner. Riksdagen har åren 1958, 1967 och 1975 behandlat frågan men vid samtliga tillfällen avvisat förslagen. Dessutom har boendeutredningen och bostadsfinansieringsutredningen i sitt slutbetänkande, som avlämnades 1975, inte funnit anledning att överväga eller påkalla ytterligare utredningar om att införa äganderätt av den aktuella typen till bostadslägenheter i Sverige.

Dessa utredningar var parlamentariskt sammansatta, och de borgerliga partiernas representanter har på denna punkt inte anmält någon avvikande mening. I den fortsatta debatten i kväll kanske vi får höra om dessa ledamöter står kvar vid den uppfattning de redovisade i utredningen eller om de nu har en annan uppfattning.

Motionärerna har inte heller kunnat påvisa några nya motiv utan hänvisar bara liksom tidigare till utländsk rätt.

Mot denna bakgrund har det inte varit möjligt för lagutskottet att enas i denna fråga. Utskottets majoritet förordar en utredning, medan de socialdemokratiska ledamöterna hävdar att det inte finns skäl för en sådan begäran och följaktligen har reserverat sig.

Ett personligt ägande av bostad i flerfamiljshus förutsätter att vederbörande har en mycket god inkomst eller disponerar ett kapital. För de människor som saknar dessa förutsättningar innebär förslaget en diskriminering. Förslagets konsekvens blir att man sorterar människor, sorterar familjer. Ett grundläggande mål för svensk bostadspolitik är att tillförsäkra alla människor en god bostad oavsett inkomst och familjens storlek. Motionärernas förslag strider mot denna målsättning och motverkar strävandena att i de olika bostadsområdena nå fram till en allsidig social befolkningssammansättning.

Det förtjänar också att särskilt framhållas att äganderätt till lägenhet är oförenlig med svensk fastighetsrätt i dess nuvarande utformning. Visst är det möjligt att tekniskt ändra på dessa rättsregler, men det är en förändring som fordrar stora såväl personella som ekonomiska insatser. Ett

system med lågfart på bostadslägenhet jämte möjlighet till inteckning av densamma strider mot de huvudregler på vilka vårt nuvarande lagfarts- och inteckningsväsende vilar. För att bostadslägenheter skall kunna utnyttjas som kreditobjekt är det nödvändigt att offentlig registrering kan ske av pantupplåtelser i lägenheter. Detta medför krav på individualisering av det pantsatta objektet. Ett särskilt inteckningsregister måste därför skapas för denna typ av panträttsupplåtelser. Eftersom det i princip måste finnas en beredskap att beträffande alla orter kunna registrera eventuellt förekommande pantsättningar, kommer uppbyggnaden av registret att kosta stora pengar.

Vi reservanter anser att motionernas förslag inte motiverar initiativ till dessa djupgående förändringar av nu gällande fastighetsrätt, särskilt som vi starkt tvivlar på att äganderätt till lägenhet i någon nämnvärd omfattning kommer att efterfrågas av bostadskonsumenterna.

Vad sedan gäller motionärernas påstående att äganderätt av lägenhet skulle fördjupa demokratin så hävdar vi reservanter en annan mening. En äganderätt till lägenhet ger inte i sig själv en bättre, djupare demokrati. Tvärtom är det stor risk att inflytandet för dem som bor i fastigheten skulle försämrans när det gäller förvaltningen av gemensamma angelägenheter i fastigheten och dess omgivning. Det behövs inte så stor fantasi för att inse att 60 % av lägenheterna i en fastighet kan köpas upp med äganderätt medan de kvarstående 40 % har hyresrätt. I vilken utsträckning kan minoriteten hävda sig i en sådan fastighet? Vilken grad av demokrati får dessa människor åtnjuta? Säkerligen inte en fördjupad demokrati, men troligen en försämrad sådan.

Vi reservanter anser det vara mycket angeläget att skapa förutsättningar för en ökad boendedemokrati, men vi tror inte på att äganderätt till lägenhet i flerfamiljshus är ett medel att nå målet. Detta medel kan endast ge en favoriserad ställning för ett fåtal, men inte en bredare demokrati. För att nå en verklig bredd i boendedemokratin behövs helt andra förslag. Det kan därför vara på sin plats att i varje fall påminna om riksdagens beslut i detta hänseende.

Först noterar vi som mycket positivt att bostadsrätts-havarna fick sin ställning kraftigt stärkt genom riksdagens beslut 1971 om den nu gällande bostadsrättslagen. Vidare utgjorde 1974 års bostadspolitiska reform ett betydelsefullt steg mot införandet av boendedemokrati vid hyresförhållande. Riksdagsbeslutet innebar att både gemensamt och enskilt hyresgästinflytande infördes i vår lagstiftning. Det synes mig vara överflödigt att här i detalj redogöra för innehållet i 1974 års riksdagsbeslut. Det är väl känt för ledamöterna, och dess väsentliga punkter finns också angivna i reservationen.

Vad som däremot är viktigt att slå fast är att reformarbetet fortsätter för att vidareutveckla formerna för ökad boendedemokrati. Boendeutredningens förslag och de avlämnade remissvaren häröver är f. n. föremål för överväganden i bostadsdepartementet. Dessa överväganden berör bl. a. de boendes inflytande vid sanering och ombyggnader av äldre fas-

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

tigheter och bostadsområden.

Sådana generellt verkande åtgärder som jag här angett står vi reser-
vanter helt bakom. Ett fortsatt reformarbete i denna riktning kommer
vi att arbeta aktivt för.

Vi stöder också helt den försöksverksamhet som pågår inom SABO-
företagen. Som exempel kan nämnas att i Göteborg har i samarbete mellan
AB Göteborgshem och hyresgästföreningen bildats kvartersråd och hålls
kvartersmöten i fyra bostadsområden omfattande sammanlagt 2 350 lä-
genheter. Hyresgästernas beslutanderätt omfattade inledningsvis fritids-,
lekplats-, ordnings- och trafikfrågor inkl. parkering samt renhållning,
trappstädning och sophämtning. Kvartersrådets befogenheter kommer
under innevarande år att utökas med samtliga drift- och underhållsfrågor.
i vad avser såväl löpande som förebyggande och periodiskt underhåll.

En sådan verksamhet har en målsättning som syftar betydligt längre
i vad gäller demokratin än vad motionerna gör.

Vid ett studium av motionerna och utskottsmajoritetens vaga skrivning
kan man inte frigöra sig från tanken att det är skattemässiga synpunkter
som ligger bakom förslagen. Måhända är det fråga om en önskan att
ägande av lägenhet skall ge innehavaren fördelaktiga beskattningsregler,
även om man använder andra motiveringar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen av herr Hammarberg
m. fl.

Herr SVANSTRÖM (c):

Fru talman! Som herr Andersson i Södertälje sagt har vi inte kunnat
bli ense i utskottet i den här frågan. Vi i utskottsmajoriteten har en
annan uppfattning än den som herr Andersson för reservanternas del
här har redovisat.

Jag hänvisar till att vi vid fjolårets behandling av samma ärende anförde
som troligt att frågan om ett system med ägande av lägenheter i fler-
familjshus skulle komma att behandlas av boende- och bostadsfinan-
sieringsutredningarna och att vi därför inte t. v. önskade ta upp spörsmålet
till behandling. Sedan nu utredningarna har redovisat sina förslag kan
man konstatera att de endast helt parentetiskt har berört frågan. I det
läget menar vi i utskottsmajoriteten att det kan finnas grundad anledning
att pröva den litet mera ingående från en förutsättningslös utgångspunkt.
Det kan inte vara en tillfällighet att många andra länder i västerlandet
med framgång har praktiserat ett system med ägande av lägenheter i
flerfamiljshus.

Man kan säga som herr Andersson att systemet är stridande mot de
grundläggande rättsreglerna när det gäller in-teckningsförfarandet. Ja, vi
har ju inte tidigare haft något behov av att reglera dessa förhållanden.
Jag tror inte heller särskilt mycket på de stora kostnader som man hän-
visar till. I varje fall tycker jag att generositeten skulle kunna sträcka
sig så långt att man låter en kommande utredning se över frågan med
hänsyn till dels besvären rent lagtekniskt att införa detta när det gäller

lagfartsinstitutet, dels kostnaderna, dels de synpunkter på en vidgad boendedemokrati som här har aktualiserats och som vi i utskottets majoritet tror mycket på.

Det är alltså min uppfattning att en utredning skall göras, och det är just det som ligger bakom utskottsmajoritetens syn på frågan.

Fru talman! Jag vill väldigt gärna bidra till att förkorta taletiden här i kammaren. Eftersom jag har antecknat mig för tio minuter och inte är bunden till något manuskript, skall jag därför sluta här med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s) kort genmäle:

Fru talman! Utskottsordföranden ansåg att boendeutredningen och bostadsfinansieringsutredningen hade behandlat den här frågan mera i förbigående. Jag delar inte den uppfattningen. Efter tidigare diskussioner här i riksdagen och efter vad lagutskottet har sagt i tidigare betänkanden i den här frågan är jag övertygad om att dessa två utredningar mycket noggrant har behandlat det här problemet. Men efter sina diskussioner har utredningarna inte funnit anledning att föreslå några åtgärder. Därför finns det ganska litet text i det här avsnittet i utredningarnas förslag. Diskussionerna har ändå varit sådana att partiernas representanter i de två utredningarna har tagit klar ställning till problemet. Och på den här punkten har utredningarna varit enhälliga och inte ansett sig böra föreslå några förändringar.

Jag ville bara göra det påpekandet.

Herr SVANSTRÖM (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag äger ingen kännedom om till vilket djup dessa utredningar har sträckt sig i fråga om behandlingen av frågan om äganderätt till lägenhet i flerfamiljshus. Men herr Andersson i Södertälje tillåter sig ha vissa åsikter om det med utgångspunkt i vad han själv förutsätter.

Jag kan, fru talman, inte nöja mig med att förutsätta någonting. Det vi har haft att ta ställning till är vad som återspeglas i utredningarnas betänkande, och där har frågorna behandlats i yttersta korthet. Jag är inte nöjd med en så pass ytlig behandling av dessa frågor som det lilla korta avsnittet tyder på. Därför vill jag fortfarande ha möjlighet att se litet grundligare på spörsmålet.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s) kort genmäle:

Fru talman! De två utredningarnas ledamöter finns ju här i kammaren och kan själva tala om hur mycket de har diskuterat frågan. När jag sade att jag förutsätter att man har diskuterat den ingående så var det närmast en artighet mot utredningarna. De har inte förbigått problemet, och de har varit enhälliga i sitt ställningstagande.

Herr WINBERG (m):

Fru talman! Frågan om äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus har också i år tagits upp i partimotion från moderata samlingspartiet.

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

Vi har från moderat håll sedan lång tid tillbaka hävdat att det vore önskvärt om ett institut, som möjliggjorde äganderätt till lägenheter, också kunde införas i den svenska bostadslagstiftningen. Det finns flera skäl för ett sådant krav. Äganderätten fyller enligt vår mening en utomordentligt viktig uppgift i ett demokratiskt samhälle. Vi anser det önskvärt att genom en spridning av ägande i olika former göra många människor delaktiga i ägandet. Kravet på äganderätt till lägenheter är en del i den samhällssynen. Till skillnad från vad t. ex. den nuvarande handelsministern har uttalat, anser vi äganderätten vara något positivt och en rättsfigur som man bör värna om i en modern demokrati.

Ett spritt ägande ger många självständiga medborgare. Vi anser därför att den enskilda äganderätten är en omistlig beståndsdel i en demokrati. Det finns all anledning att sprida ägandet inom så många olika sektorer som möjligt. Ett ökat bostadsägande är således önskvärt.

Många människor önskar äga den bostad som de har, vare sig det är en lägenhet i ett flerfamiljshus eller ett småhus. Ägandeformen ger de bästa förutsättningarna för ett verkligt inflytande över den egna bostadssituationen. Att äga sin bostad skänker trygghet i fråga om bostadsförsörjningen, det kan sänka i och för sig höga bostadskostnader och det ger den enskilde möjlighet att individuellt utforma sin bostad på ett helt annat vis än om man förfogar över bostaden i någon form av upplåtelse. Det starkt utbredda önskemålet om att äga sin bostad tror jag är ett arv från den tid då en betydligt större del av svenska folket än i dag hade anknytning till de agrara näringarna. Det är alltså se som ett utflöde i dagens moderna samhälle från det tidigare samhälle som i så hög grad var präglad av den självständige svenske bonden.

Det är mycket önskvärt att vi i vårt land får till stånd en bostadsproduktion, som styrs av konsumenternas värderingar. Det behövs därför reformer i fråga om hur bostäderna skall ägas och förvaltas. Inflytandet och det ekonomiska ansvaret måste flyttas över till de enskilda människorna, till just dem som skall utnyttja bostäderna. Äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus finns f. n. inte. Den form av upplåtelse som kommer närmast är bostadsrättsformen. Men den innebär ju inte ägande av själva lägenheten. Däremot förekommer det, som tidigare nämnts, inte sällan i andra länder att man kan få äganderätt till lägenhet, våning eller annan del av ett hus.

Lagutskottets majoritet anser att möjligheterna att införa denna nya form av äganderätt är så väsentliga att de bör utredas i syfte att därmed skapa ett alternativ och ett komplement till de boendeformer som vi har i dag.

Det är alldeles klart att den boende som äger sin bostad får ett betydande och mer verkligt inflytande över sin bostadssituation än den som inte gör det. Han själv kan direkt få ett avgörande inflytande, som han annars inte har.

Om den här önskvärda formen av boende kan tillskapas, erfordrar det författningsändringar i olika avseenden. Det gäller att skapa en form

för att använda lägenheten som kreditunderlag, så att man på samma sätt som när man förvärvar småhus kan förvärva bostaden och finansiera köpet genom lån mot säkerhet.

En annan fråga som kommer upp är hur de gemensamma utrymmena i ett flerfamiljshus med äganderätter skall förvaltas. Det bör närmare utredas, men jag är övertygad om att problemet utan större svårigheter kan lösas.

Det är, fru talman, bara att beklaga att man på socialdemokratiskt håll inte vill vara med på den här praktiska förmen för äganderätt till bostaden. Som jag förstår beror det på en ideologisk inställning att man inte skall vidga äganderätten och ägandemöjligheterna för människorna. Vi ser det emellertid på ett annat sätt och konstaterar med tillfredsställelse att en majoritet i lagutskottet i år sluter upp bakom våra tankegångar.

Jag ber därför, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Fru talman! Det är inte särskilt ovanligt att motioner återkommer till riksdagen. De har då i regel tidigare blivit avslagna men upprepas.

Äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus har diskuterats i riksdagen många gånger. Herr Andersson i Södertälje talade om detta. Utskottet nämner åren 1930, 1958, 1967 och 1975. Men redan år 1889 tog liberalen Adolf Hedin upp frågan. Han ville ha regler för hur "boningslägenhet skulle förvärfvas och besittas med full äganderätt samt var för sig taxeras". Då - 1889 - avstyrkte utskottet motionen därför att den stred mot huvudgrunderna för lagfarts- och inteckningsrätten.

I sitt slutbetänkande förra året avfärdar boende- och bostadsfinansieringsutredningarna tanken på äganderätt till lägenhet i flerfamiljshus med bl. a. följande mening: "Äganderätt till lägenhet är oförenlig med svensk fastighetsrätt." Ungefär samma skrivning har socialdemokraterna i sin reservation i utskottet år 1976. Motiveringarna är alltså desamma som år 1889.

Vi har nu sådana regler i Sverige att i fråga om småhus kan man äga sin bostad, disponera den med bostadsrätt eller hyra den. Men i fråga om lägenheter i flerfamiljshus finns bara två upplåtelseformer - bostadsrätten eller hyresrätten. Äganderätten finns inte, trots att problemet diskuterats sedan 1889.

Mot denna bakgrund är det inte underligt om man ställer sig frågan: Är det inte möjligt att inom ramen för den lagstiftning vi har i vårt land konstruera ett system där den boende kan äga sin lägenhet i ett flerfamiljshus? Ännu mer befogad blir frågeställningen, när vi vet att denna boendeform finns i många andra länder med skilda politiska system. Jag vill betona, fru talman, att det här gäller vad som uttryckligen står i motionen, nämligen att man skulle få en ägandeform där äganderätten till lägenhet i flerfamiljshus skulle jämföras med äganderätt till småhus. Det gäller alltså inte de andelslägenheter som f. n. finns eller den äganderätt som finns i hus där man har s. k. strimlade lån.

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

Det är två helt skilda saker.

Bakom lagutskottets betänkande finns två motioner. Den ena är en partimotion av moderata samlingspartiet, där man begär sådana författningsändringar att direkt ägande av lägenhet i flerfamiljshus möjliggörs. Min motion har en annan inriktning. Jag har begärt en utredning i syfte att undersöka förutsättningarna att på samma villkor som i ett småhus äga en lägenhet i ett flerfamiljshus. Jag har alltså ej tagit ställning för denna boendeform. Jag vill bara ha konsekvenserna belysta.

Utskottet säger i sin skrivning att jag i min motion framställt önskemål om att institutet äganderätt till lägenhet i flerfamiljshus skall införlivas med den svenska rätten. Den tolkningen kan jag ej acceptera. Jag har begärt att få klarlagt vilka konsekvenser ett sådant system kan medföra. Utskottets beskrivning gäller den moderata partimotionen, inte min motion. Detta gäller också en hel del annat i betänkandet. Enligt min uppfattning är betänkandet skrivet för den moderata motionen, inte för min motion.

Den linje jag har förordat stod hela lagutskottet på – med undantag för moderaterna – förra året. Moderaterna motionerade då, och den motionen besvarade utskottet med att hänvisa till att man inte ville föregripa boendeutredningarna, som man trodde skulle lämna ett omfattande utredningsmaterial, vilket skulle ge ett säkrare underlag för ställningstagandet. Nu har inte utredningarna lämnat detta omfattande utredningsmaterial. På tre sidor redovisar utredningarna situationen i ett antal andra länder, och på en sida avfärdas behovet av ändrade ägandeformer. Man har inte analyserat de konsekvenser denna boendeform skulle få för svensk rätt. Det är denna brist jag påpekat och velat ha undanröjd. När detta material finns, kan vi ta ställning till om äganderätt till lägenhet i flerfamiljshus är en för svenska förhållanden lämplig boendeform eller ej.

Socialdemokraterna pekar i sin reservation på en lång rad svårigheter som är förknippade med äganderätten. I motionen har jag visat på andra problem. Men det är ju sådana här svårigheter som en utredning skall belysa. Nu har lagutskottet i sin kläm ändå hamnat på min motion och begärt en utredning. Därför finns goda skäl att bifalla utskottets hemställan. Ett bifall innebär ett ja till utredningskravet, inget mer. Sedan står det var och en fritt att bedöma utredningsmaterialet och då ta ställning i själva sakfrågan.

Fru talman! Herr Andersson i Södertälje har i sitt anförande ganska utförligt uppehållit sig vid frågan om boendedemokratin och menat att det skulle inte finnas så mycket av den om man hade äganderätt till lägenhet. Det är ju ganska egendomligt att få höra detta i kväll. Den diskussionen har vi ju fört under större delen av dagen här i kammaren. Hyresgäster i en fastighet på Tomtebogatan i Stockholm köpte sitt hus och ville bilda en bostadsrättsförening. Det fick de inte därför att i stadshuset använde socialdemokrater och vpk förköpslagen och kommunen köpte huset. Socialdemokrater och vpk hindrade alltså de boende att köpa sin fastighet

och bilda en bostadsrättsförening.

Herr Andersson har stått här i dag och lovprisat bostadsrättsföreningar, men sådana fick man ju inte bilda i Stockholm! Vi föreslår att man skall utreda möjligheterna att äga lägenhet i flerfamiljshus. Det vill ni inte heller gå med på. Vad vill ni i fråga om boendedemokrati? Inte bostadsrättsföreningar, då går kommunen in och förköper, inte äga en lägenhet i flerfamiljshus! Är det på det sättet som det reformarbete fortsätter som herr Andersson stod här och talade om nyss?

Herr Andersson säger också att man måste ha god inkomst eller kapital för att kunna skaffa sig en lägenhet med äganderätt. Fel! Det skulle vara precis som med småhus, dvs. 95-procentig belåning. Om sådan äganderätt till lägenhet är oförenlig med svenska bostadspolitiska målsättningar, är det också, herr Andersson i Södertälje, oförenligt med de bostadspolitiska målsättningarna i Sverige att äga småhus. Det fick vi inte höra i dag på eftermiddagen när vi diskuterade bostadspolitiken. Det är en helt ny synpunkt och ett helt nytt ställningstagande som herr Andersson infört i svensk bostadspolitik. Står herr Andersson för detta? Har det socialdemokratiska partiet ändrat inställning genom herr Andersson, eller är det en felsägning? Kan vi få reda på det?

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Strömberg i Botkyrka gjorde jämförelser mellan 1889 och 1976 i vad gäller riksdagens behandling av likartade motioner och bara hänvisade till gällande regler i fråga om fastighetsrätten. Men man skall nog också titta på det samhälle och det bostadsbestånd som vi hade 1889 och det som vi har i år.

Det var en annan sak som förvånade mig i herr Strömbergs inlägg. Herr Strömberg betonar så mycket att han absolut vill ha fram en utredning för att få sakmaterial som grund för ett senare ställningstagande. Herr Strömberg är ju aktiv i Botkyrka kommun och jag i Södertälje kommun, och jag är övertygad om att herr Strömberg har skaffat sig under årens lopp en mycket lång erfarenhet av de sociala problem och sociala frågor som vi möter. Våra kommuner har mycket gemensamt genom att bägge kommunerna under en följd av år har haft en mycket stark inflyttning av människor från alla tänkbara regioner och många olika länder – människor med olika bakgrund. Det har gällt att arbeta för att få en så allsidig social sammansättning som möjligt i de olika bostadsområdena för att inte skilja människor åt. Den erfarenhet som både herr Strömberg och jag har borde vara tillräcklig för att redan i dag säga oss att ett ägande av lägenhet i flerfamiljshus inte kan skapa en bättre social sammansättning eller underlätta kommunernas strävanden att uppnå en så allsidig social befolkningssammansättning som möjligt. Även om herr Strömberg i dag talar om förmånliga belåningsregler måste det ändå vara skillnad att kunna köpa en lägenhet och att ha den med ren hyresrätt.

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

Vi har det gemensamt, herr Strömberg, att vi söker motarbeta en segregation och en åtskillnad i bostadsområdena. Den gemensamma målsättningen tycker jag att vi skall ha kvar och fortsätta att arbeta för. Den målsättningen är värd ett fortsatt aktivt arbete.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Fru talman! Det är just därför att jag vill undvika segregation i boendet som jag förordar en sådan här utredning. Det är ju så att det finns tre upplåtelseformer för småhus: man kan äga det, man kan nyttja det med bostadsrätt och man kan hyra det. Men det finns bara två upplåtelseformer när det gäller lägenheter i flerfamiljshus. Det är ett av problemen – att man inte kan äga en lägenhet där precis som man äger den i ett småhus. Varför skall man inte kunna äga lägenhet i flerfamiljshus när man kan göra det i småhus?

Vi bör väl åtminstone kunna titta på de lagtekniska förutsättningarna. Det är ett sätt att komma åt segregationen. Det är ett sätt att få en allsidig social sammansättning av alla bostadsområden. Och, fru talman, just därför att jag tror på och har mycket god erfarenhet av den speciella form av boende som heter bostadsrätt tror jag att en ägd lägenhet, som ligger mycket nära, också skulle kunna vara ett värdefullt komplement och en ny värdefull bostadsform.

Herr CLAESON (vpk):

Fru talman! Låt mig börja med att anknyta till det som herr Strömberg i Botkyrka sade nyss. Det är det som är problemet, sade han, att det bara finns två upplåtelseformer då det gäller flerfamiljshus: hyresrätt och bostadsrätt. Jag tror inte att hyresgästerna upplever det som det största problemet att de inte kan få äga sina lägenheter och använda dem i sådana ekonomiska syften som det finns risk för att de skall komma att användas för. Problemet är nog mer att hyresgästerna upplever sina boendekostnader som väldigt höga.

Ett centralt motiv till de motioner som behandlas i lagutskottets betänkande nr 20 är att ge de boende ett verkligt inflytande över sitt boende. För att ernå detta är utskottsmajoriteten beredd att slå in på en väg som innebär att äganderätten till den lägenhet man bor i skall vara det väsentligaste.

Enligt vänsterpartiets kommunisternas uppfattning är det väsentliga inte ägandet av den lägenhet man nyttjar utan att hyresgästerna skall ha bestämmanderätten över sina boendeförhållanden. En god bostad till ett skäligt pris skall vara en rättighet för alla människor. Och det är samhället, inte den enskilda människan eller marknadskrafterna, som måste ta ansvaret för att det blir en realitet.

En av förutsättningarna för ett ökat hyresgästinflytande är att flerfamiljshusen ägs av kommuner, allmännyttiga bostadsföretag eller kooperativa bostadsrättsföreningar. Ett successivt överförande av privata hyreshus i samhällets ägo hör till de centrala förutsättningarna för en bo-

stadspolitik där bostaden verkligen blir en social rättighet. Detta i arbetarrörelsens efterkrigsprogram ställda krav måste genomföras.

De bostadspolitiska övervägandena måste utgå från ett klart ställningstagande mot tanken att bostadsägande och bostadsuthyrning skall vara ett vinstrikt näringsfång på en kapitalistisk marknad. Den som godtar ett sådant ställningstagande måste även, enligt min mening, vända sig emot den borgerliga utskottsmajoritetens förslag i det här betänkandet. Den skiljelinje som finns mellan utskottsbetänkandet och reservationen markerar på sitt sätt en betydelsefull skillnad i bostadspolitiken.

Hyresgästernas intressen måste tillgodoses på helt annat sätt än vad utskottsmajoriteten anser. Flerfamiljshusen skall ägas av kommuner och allmännyttiga bostadsföretag eller, efter en upplåtelse med samhällets medverkan, av kooperativa bostadsrättsföreningar med kommunal insyn och utan kontakt med privata byggintressen. Den bästa lösningen är, som vi i olika sammanhang föreslagit, en kombination av kommunalt ägande och kooperativ förvaltning, om man inom överskådlig tid vill skapa ett ökat reellt hyresgästinflytande.

Att moderaterna i lagutskottet ställt sig bakom ett betänkande som till stora delar svarar mot innehållet i den moderata partimotionen är förståeligt. Men att centerns och folkpartiets ledamöter också gjort detta är förvånande. Det är förvånande inte minst mot bakgrunden av deklARATIONER som ganska nyligen gjorts i denna kammare om bostaden som social rättighet och mot spekulationer på bostadsmarknaden.

Av bostadsutredningens slutbetänkande, som här flera gånger omnämnts i debatten och som avlämnades under fjolåret, framgår att man i dessa utredningar behandlat vad man kallar behov av ändrade ägarformer. Utredningarna fann ingen anledning att överväga eller påkalla ytterligare utredning om att införa äganderätt av den typ av lägenheter det här handlar om. Ingen av de borgerliga ledamöterna i utredningen fann någon anledning att reservera sig mot denna slutsats. Den moderata riksdagsledamoten i utredningen uppehåller sig vid frågan i ett särskilt yttrande, där han refererar ett par förslag till lösningar för lägenhetsägande i flerfamiljshus som presenterats i Svensk Lantmäteriidskrift.

Fru talman! Som vi hört har man från centerns och folkpartiets sida nu hävdad att man vill ha frågan ytterligare utredd och att man därför gett sin anslutning till betänkandet. Som synes av betänkandet vill emellertid utskottet bl. a. framhålla att en fråga för utredningen skall vara hur den ägda lägenheten skall kunna utnyttjas som kreditunderlag. Man bortser tydligen helt från de faror detta kan föra med sig bl. a. i frågan om handel och spekulation med bostäder och ökade svårigheter för ekonomiskt svaga grupper att förbättra sin boendestandard.

En utredning från de utgångspunkter som ges i den moderata partimotionen och vad som sägs i utskottsbetänkandet kan inte på något sätt bidra till ett ökat inflytande för den stora majoriteten av hyresgäster. Jag yrkar bifall till reservationen vid utskottsbetänkandet.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

Herr SVANSTRÖM (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Claeson har liksom tidigare även herr Andersson i Södertälje framhållit att det i utskottsmajoritetens förslag kan dölja sig en möjlighet till spekulation. Jag har ju hävdad att vi vill utreda detta förutsättningslöst. Det är riktigt, herr Claeson, att det enda som vi har särskilt pekat på är förutsättningarna att använda detta ägande på samma sätt som ägandet av småhus redan utnyttjas. Det är väl ett ganska rimligt påpekande när man nu angriper ett sådant ägande av lägenheter i flerfamiljshus och menar att det skulle utgöra en mycket stor fara för boendedemokratin, att det skulle skapa förutsättningar för en uppdelning i olika kategorier osv. Det är ingenting annat än att skapa en möjlighet för t. ex. äldre människor, som finner det jobbigt att ha ett småhus och då själva göra vad som behöver göras, och andra som är intresserade av att bo i lägenhet – att få äga den lägenheten. Det kan inte vara orimligt att se på den saken litet närmare i en utredning. Jag vill påpeka att när vi centerledamöter i lagutskottet har gått in för detta har vi gjort det för att skapa en möjlighet att så att säga fördjupa synpunkterna i detta sammanhang. Det menar jag också att man gör, om man låter en särskild utredning se på dessa frågor. Jag vidhåller att de tidigare nämnda utredningarna inte har gått på djupet med dessa spörsmål.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Claeson slog här fast att det är en social rättighet att äga en bostad, och mot det kan väl inga invändningar resas. Men sedan fortsatte herr Claeson med att säga att just därför kan man inte äga en lägenhet i flerfamiljshus. Jag har i min motion begärt att man skall utreda förutsättningarna för att äga en lägenhet i flerfamiljshus på samma villkor som man nu kan äga ett småhus. Det innebär alltså att herr Claeson nu slår ut en ägarform, nämligen hela småhusägandet, som icke socialt acceptabel. Därmed går en stor del av det svenska bostadsbeståndet bort ur herr Claesons bedömning som socialt acceptabelt.

Jag har inte begärt att få denna fråga ytterligare utredd, utan jag har begärt att få den utredd över huvud taget. Enligt min uppfattning har frågan nämligen inte utretts i boende- och bostadsfinansieringsutredningarna. Där har man bara presenterat läget i en del andra länder och därefter avfärdat hela frågan på en sida. Man har inte gått in på de konsekvenser som ägandet av lägenhet i flerfamiljshus kan få, om vi tillämpade det här.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Herr Svanström sade att det inte är orimligt att se på detta problem i en särskild utredning, och det kan man väl i och för sig hålla med om. Men för att göra det konstaterandet måste man ju också se litet på orsakerna till och bakgrunden för utredningen, vad det är som så att säga motiverar utredningen, vilka motiv som anförs och

vad som sägs om vad utredningen skall syssla med. Och mot den bakgrunden menar jag att det över huvud taget är en överloppsgärning att göra en utredning, om man är anhängare av en socialt inriktad bostadspolitik, fri från spekulations- och vinstintressen. Då har man ingen anledning att göra en utredning på detta område.

Sedan sade herr Strömberg i Botkyrka att jag med mitt inlägg dömde ut hela småhusägandet. Nej, det gjorde jag inte, och detta har ingenting med frågan om småhusägandet att göra, herr Strömberg. Vad det här handlar om är att så att säga flytta in en del av de vinst- och spekulationsintressen som finns på bostadsmarknaden innanför väggarna i de hyreslägenheter där en stor del av landets invånare bor.

Boendeutredningen har behandlat den här frågan mycket knapphändigt, säger herr Strömberg. Det förstår jag mycket väl. Jag föreställer mig nämligen att dessa utredningar funnit att detta inte är något problem som det fanns någon anledning att utförligt diskutera eller utreda, eftersom hela tanken från början är dödfödd.

Herr SVANSTRÖM (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag finner det inte egendomligt att herr Claeson och jag inte har samma uppfattning i dessa frågor. Däremot är det alldeles klart att vi i centern, liksom herr Claeson, ser bostaden som en social rättighet och vill ha största möjliga boendedemokrati. Vi tror att en väsentlig sak i det sammanhanget är att man, jämsides med ägande av småhus, har möjlighet till ägande av lägenhet i flerfamiljshus.

Det har flera gånger sagts, senast av herr Claeson, att man vill ha en bostadsmarknad som är fri från spekulationsintressen. Det vill vi också ha. Vi tror inte att det vi här föreslagit skulle ge möjligheter till spekulation, utöver de möjligheter som trots allt redan finns – vi vet att det icke så sällan förekommer ganska stora belopp under bordet vid överlåtelser av lägenheter. Sådana affärer finns det nu ingen möjlighet att förhindra. Jag tycker att det vore bättre att angripa det problemet, och det kunde vi kanske göra tillsammans, herr Claeson.

Herr CLAESON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag är överens med herr Svanström om att problemet med den svarta lägenhetshandeln verkligen behöver angripas. Jag tillhör dem som i olika sammanhang har förespråkat det. Jag har också förespråkat att man skall återinföra något slag av kontroll när det gäller handeln med bostadsrättslägenheter. Jag hälsar herr Svanström välkommen i det sällskapet, och jag hoppas att vi skall kunna kämpa bra tillsammans för att nå framgångar på det området.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s):

Fru talman! Den fråga som vi diskuterar i kväll var uppe i kammaren senast våren 1975, förmodligen inte för sista gången.

Vi känner igen motiveringarna i moderatmotionen 2160; de är i stort

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

sett desamma som i fjol och tidigare år. Moderaterna har i flera år krävt att man i Sverige skall införa ett system med lägenheter som ägs av de boende. Skälen mot en sådan ordning har i kväll utförligt redovisats av herr Andersson i Södertälje, och jag skall inte ytterligare gå in på dessa.

I utskottsmajoritetens skrivning har man dessutom pekat på att utvecklingen på det bostadspolitiska området i ökad utsträckning präglas av de boendes strävan att få ett större inflytande över den egna bostaden. I lagstiftningen har det kommit till uttryck bl. a. i regler som gett hyresgästerna en starkare ställning. Det är på den vägen vi skall fortsätta, dvs. att genom hyreslagstiftningen ge hyresgästerna en starkare ställning och ett bättre besittningsskydd. Det gör man sannerligen inte genom att ändra jordabalkens regler om lagfart och inteckning i fast egendom eller genom andra ändringar i fastighetslagstiftningen i enlighet med moderatmotionen. Vägen till ökad demokrati i boendet går framför allt över förbättrade regler i hyreslagstiftningen för hyresgästerna. En statlig utredning – hyresrättskommittén – arbetar också vidare på den vägen.

Vi får i det här sammanhanget inte heller glömma bort bostadsrätten, som är en utmärkt boendeform och som ger de boende en praktiskt taget oinskränkt rätt att själva bestämma över sina lägenheter.

En stark hyresgäströrelse som effektivt tillvaratar de boendes rättigheter är en annan garanti för ett inflytande för hyresgästerna. Hyresgäströrelsen gör en mycket betydelsefull insats när det gäller att slå vakt om hyresgästernas intressen. Det finns skäl att understryka det förhållandet här i dag.

En ökad segregering i boendet det är vad som skulle bli följden av moderaternas förslag.

Det är, fru talman, ett annat anmärkningsvärt inslag i kvällens debatt som jag skulle vilja ta upp. I fjol var moderaterna ensamma om kravet på ägarlägenheter. I år har de fått sällskap av folkpartiet och centern. Centern har visserligen ingen egen motion men har tydligen också med hull och hår sålt sig till moderaternas tankar om att införa detta nya system med ägda lägenheter. Här hänvisar jag till majoritetsskrivningen i utskottsbetänkandet. Centern försvarar hårt denna moderaternas kungstank i bostadspolitiken. Det är kanske det mest anmärkningsvärda här i kväll – att centern och folkpartiet helt har anslutit sig till moderaternas konservativa bostadsfilosofi. Är detta ett exempel på den nya mittenpolitik som skall bli alternativet i svensk politik? Det förvånar mig mycket att folkpartiet och centern har anslutit sig till denna osociala syn på bostadspolitiken.

Det har sagts här i debatten i kväll att det inte kan vara någon tillfällighet att man praktiserar system med ägarlägenheter i andra länder. Nej, det är det verkligen inte. Det beror självfallet på att man i vissa andra länder haft borgerliga regeringar som haft tillfälle att praktisera sina idéer.

Herr Strömberg i Botkyrka vill bara ha en utredning för att få ett säkrare

underlag för en bedömning, säger han. Herr Strömberg började sitt anförande med högtidliga liberala citat från 1889 om det riktiga i att äga sin bostad. Men till sist kom han fram till att han inte ville ta ställning till frågan om man skall ha ägarlägenheter eller inte.

När det gäller fallet Tomtebogatan eller Kadetten 25 har jag inte någon avsikt att gå in i debatt i den frågan, eftersom den har debatterats här i eftermiddag, för några timmar sedan. Jag hänvisar både herr Strömberg i Botkyrka och andra intresserade till riksdagsprotokollet. Det är fel när herr Strömberg säger att socialdemokraterna har förbjudit någon eller några att bilda bostadsrättsföreningar.

Bostadsägandet behöver reformeras, men behovet består inte i en ytterligare uppsplittring i ägande- och förvaltningsformerna, utan det gäller i första hand att få bort de ägarintressen som utan social ansvarskänsla spekulerar i boendet. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Fru talman! Boendeutredningen och bostadsfinansieringsutredningen har nämnts vid flera tillfällen under denna debatt. Det kan kanske finnas skäl att konstatera att i den moderata reservation som avgavs till motsvarande betänkande förra året befarade vi att dessa utredningar inte skulle ta upp den här frågan – de hade inte heller sådana direktiv. Det har sedan visat sig att vi har fått rätt i detta.

Herr Gustafssons i Stockholm anförande innebar genomgående ett motstånd mot att skapa möjligheter att sprida ägandet på detta område. Jag tror att det är ett tecken på den helt principiella skillnad i uppfattning som vi har.

Låt mig ändå, fru talman, i några konkreta delar bemöta vad herr Gustafsson i Stockholm liksom tidigare herr Andersson i Södertälje sagt och vad som står i reservationen.

Mot införande av äganderätt till lägenheter har anförts att det skulle vara risk att flera personer genom lägenhetsköp förvärvar majoritetsställning utan att ha något ansvar för fastighetens förvaltning. Men den som läser utskottets skrivning konstaterar att det intressanta här är att låta *de boende* äga sin bostad, att ge de boende ett betydande och verkligt inflytande över sin bostadssituation. Meningen är att man skall inneha den *egna* bostaden med äganderätt. Då tycker jag att det här resonemanget om att någon skulle köpa upp 60 % av lägenheterna – eller vad det var som herr Andersson i Södertälje sade – i ett bostadshus, faller ganska snabbt.

Det sägs i reservationen att vi har andra former som är lika bra – det gäller väl då bostadsrätts- och nyttjanderättshavare. Men det är väl också alldeles klart, att äganderätt måste anses vara en starkare rättsfigur för den enskilde än nyttjanderätt.

Reservanterna har också konstaterat att ett system med äganderätt är oförenligt med svensk fastighetsrätt i nuvarande utformning. Ja, det har varit det sedan 1930, alltså i snart 50 år, och jag tycker det är ett

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

uttryck för en i dålig mening konservativ uppfattning att inte inse att det har skett förändringar och att det kan finnas behov av nya former i fastighetsrätten. Det är ju dessa former vi vill ha utredda.

Det har sagts att de skatterättsliga aspekterna skulle vara mest intressanta för utskottsmajoriteten. Det är de inte. Men skulle vårt system ge skatterättsliga effekter, så beror det ju på den progression i skattesystemet som vi har och som vi från moderat håll arbetar på att minska.

En annan invändning har varit att vi här endast tar exempel från andra länder. Det är också ett uttryck för tendensen att Sverige är bäst – vi har ingenting att lära. Men om det nu är så att systemet finns i många andra länder – både västeuropeiska och östeuropeiska länder – och fungerar bra, har vi då inte skäl att se på detta och göra en utredning för att om möjligt ge också dem som bor i Sverige en bättre boendeform?

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Gustafssons i Stockholm anförande var väldigt märkligt. På en gång rör han om i den politiska kartan för Europa, på en gång gör han flera av öststaterna till borgerliga. Han säger att det är i borgerligt styrda länder som man använder det här systemet. Men det är ju mest i öststaterna man har det, herr Gustafsson. Nu har de blivit borgerliga! Det är ett märkligt utspel herr Gustafsson gör när han så på en gång ändrar situationen.

Det är inte så underligt att utskottet nu begärt att det skall göras en utredning. Jag tar mig friheten, fru talman, att läsa in i kammarens protokoll vad utskottet skrev förra året som svar på en moderatmotion:

”Med hänsyn till vad som sålunda uppgivits i remissyttrandet från boende- och bostadsfinansieringsutredningarna finner utskottet det inte lämpligt att riksdagen nu tar initiativ till en sådan begäran om författningsändringar som åsyftas med motionen. Ett sådant ställningstagande skulle innebära ett direkt föregripande av utredningarnas arbete enligt de meddelade direktiven. Enligt utskottets mening bör man i stället från riksdagens sida avvakta det säkrare underlag för bedömningen som kommer att tillhandahållas genom det omfattande utredningsmaterial som kan väntas bli resultatet av utredningarnas arbete.”

Bakom detta yttrande stod hela utskottet med undantag av moderaterna, som reserverade sig för bifall till motionen – alltså även de socialdemokrater som nu tycker det är underligt att man begär en utredning. Förra året var de inne på att vi skulle få ett omfattande utredningsmaterial, nu vill de inte ha det. De byter alltså fot precis som det passar.

Herr SVANSTRÖM (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Gustafsson i Stockholm fann det anmärkningsvärt, som han uttryckte sig, att centern med hull och hår hade accepterat moderaternas inställning i det här sammanhanget. Herr Gustafsson! Är det någonting som är anmärkningsvärt, så är det herr Gustafssons sätt att uttrycka sig. Det är i varje fall ett uttryckssätt som saknar underlag

och som vi normalt icke brukar använda som ledamöter i lagutskottet.

Vidare sade herr Gustafsson att detta var en osocial anordning. Vad har herr Gustafsson för bevis för att det är en mer osocial anordning att äga lägenhet i flerfamiljshus än att äga ett småhus? Jag skulle gärna vilja ha reda på det.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Winberg konstaterade mycket riktigt att det är en principiell skillnad i uppfattning mellan honom och mig i den här frågan. Jag har redan tidigare i kväll sagt att vi socialdemokrater inte vill ha ytterligare segering i boendet. Det skulle bli en följd av ett system med ägarlägenheter, därför att det i första hand skulle bli en ekonomisk elit som kunde skaffa sig de lägenheterna.

Herr Winberg tryckte på att det är de boende – just de som bor i lägenheterna och inga andra – som skall äga lägenheterna. Men vilka garantier har vi för att inte någon köper upp flera lägenheter upp till 60 % som det har nämnts tidigare i kväll? Några begränsningar i ägandet i det avseendet vill väl inte herr Winberg ha.

Folkpartiets bostadspolitik har vi i kväll fått presenterad i herr Strömbergs tappning. Tidningen Arbetet har i dag en artikel där en ledande folkpartist uttalar sig om moderaternas bostadspolitik. Han karakteriserar den som ett mischmasch av hugskott. Men hur mycket ett sådant uttalande är värt får voteringen om en stund visa.

Till herr Svanström vill jag bara säga att jag med tillfredsställelse noterar att han inte helt vill ställa sig bakom moderaternas motion. Det är alltid en framgång.

Herr WINBERG (m) kort genmäle:

Fru talman! Till herr Gustafsson vill jag säga att om det är så, att många boende vill äga sin lägenhet, varför skall då samhället inte ge dem den möjligheten? Varför utesluter herr Gustafsson den möjligheten utan någon som helst utredning om huruvida det kan ske i lämpliga former?

Om herr Gustafsson läser utskottsmajoritetens skrivning finner han att det som vi är intresserade av är att de boende skall kunna äga sina lägenheter. Vi är inte intresserade av att människor köper upp dessa lägenheter utan att utnyttja dem. Detta är för all del ett problem, men det är ju det den här utredningen skall belysa. Det primära för oss är att den som bor i lägenheten skall kunna äga den, just därför att det kan nedbringa hans boendekostnader och därför att han då själv kan utforma lägenheten på ett bättre sätt än om han inte ägde den.

Låt mig fråga herr Gustafsson vad det är för principiell skillnad mellan att bo i ett radhus, dvs. i lägenheter som ligger på marken, och att bo i lägenheter i flerfamiljshus, där lägenheterna ligger i våningar ovanpå varandra. När det gäller det första fallet, där lägenheterna ligger utefter marken, antar jag att herr Gustafsson är med på att vi fortfarande skall

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

ha äganderätt och att vi skall ha möjlighet att pantsätta dessa lägenheter för att erhålla krediter. Varför skall man då inte kunna ha samma principer när det gäller lägenheter som ligger i våningar ovanpå varandra? Med den inställning som herr Gustafsson har i detta ärende tycker jag att han också borde förhindra äganderätt när det gäller radhus.

Herr GUSTAFSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Winberg säger att många boende vill äga sin lägenhet. Men vilka är det som har de ekonomiska möjligheterna att äga lägenheter? Jag rekommenderar herr Winberg att besöka något av de länder – Tyskland, Danmark eller USA – där man har det systemet. Han kan då lätt konstatera vilka det är som bor i lägenheter som de själva äger.

Det går inte, såvitt jag förstår, att förhindra att lägenheter köps upp. Herr Winberg medgav att han inte ville ha en sådan begränsning. Genom att införa ett system med ägarlägenheter har man öppnat en ny marknad för spekulation i boendet. Det är det saken gäller.

Fru tredje vice talmannen anmälde att herr Winberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Fröken ANDERSSON (c):

Fru talman! Det är glädjande att frågorna om boendedemokrati väcker så stort intresse här i kammaren. Det är viktigt att de boende i hyresfastigheter har inflytande över sin bostadssituation. Därom har utskottet varit ense, och det har också från olika håll klargjorts i debatten.

Utskottsmajoriteten vill genom det här betänkandet aktualisera en ny förvaltningsform i avsikt att därmed ge de boende i flerfamiljshus verkligt inflytande över sin bostadssituation, som det uttrycks. Det skall ske genom äganderätt till lägenhet i flerfamiljshus. Som jag ser det, med utgångspunkt från de erfarenheter vi har i Stockholm, kan man befara att privat ägande i flerfamiljshus kan få negativa konsekvenser.

Äganderättsinstitutet i detta sammanhang har vi ingen erfarenhet av, men vi har erfarenhet av ett system med andelslägenheter i vissa privatägda flerfamiljshus. Det är ett system som oftast tillämpas i lyxsanerade fastigheter i Stockholms innerstad. Priserna för dessa lägenheter är mycket höga, och det är bara personer som kan betala dessa mycket höga priser som kan bo där, vilket leder till ett segregerat boende.

I fullmäktige i Stockholm har centern konsekvent agerat för ett ökat boendeinflytande. Inte minst har detta kommit till uttryck vid de omfattande bostadssaneringar som f. n. sker i Stockholm. Centern har också verkat för att hyresgäster skall ges möjlighet till ägande i form av bostadsrätt.

I en tidigare debatt här i kammaren i eftermiddags har Stockholms stads förköp av fastigheten Tomtebogatan 50 livligt diskuterats. Detta förköp beslöts av en majoritet av socialdemokrater och kommunister i fullmäktige. Centern agerade i den frågan för att de boende i fastigheten

skulle få köpa fastigheten för att bilda bostadsrättsförening, precis så som de själva ville.

Centern har lika konsekvent avvisat sådana boendeformer och sådan utformning av bostadsområdena som kunde befaras leda till segregerat boende. Detta är lika viktigt i nya bostadsområden i ytterområdena som vid saneringar i innerstaden.

Vi är medvetna om att bostads- och hyresmarknaden är speciell i ett storstadsområde. Vi anser dock inte att det – för att öka boendeinflytandet – finns behov av något initiativ för att utreda en ny förvaltningsform för flerfamiljshus, dvs. möjligheten att äga lägenheter i flerfamiljshus. Mot den bakgrund jag här har angivit när det gäller konsekvenserna för storstadsområdena kommer jag själv och några centerkolleger att avstå från att rösta i den kommande voteringen.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp) kort genmäle:

Fru talman! Det var ett utomordentligt märkligt inlägg. Fröken Andersson har uppenbarligen inte fattat vad det här går ut på. Fröken Andersson talar om köp av dyra lägenheter. Men det är ju inte det som det handlar om. Det är inte strimlade lån och det är inte andelslägenheter det här gäller. Det är två helt andra boendeformer. Här gäller det möjligheten att äga sin lägenhet i ett hus på samma sätt som man äger sin lägenhet i ett småhus. Det är helt skilda saker. Blanda inte ihop dem!

Fröken ANDERSSON (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Strömberg kanske inte hörde riktigt vad jag sade. Jag sade att för att få det ökade boendeinflytande som vi alla efterlyser behövs inte denna form för ägande. Det är tillräckligt med den form vi har i bostadsrätten. Det var med den motiveringen jag sade att jag kommer att avstå i den här omröstningen.

Herr ANDERSSON i Södertälje (s):

Fru talman! Jag skall sluta debatten med ett mycket kort klarläggande. I mitt inledningsanförande gjorde jag klart att jag för min del inte tror på motionärernas förslag om äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus. När sedan vännen Strömberg från Botkyrka fick ordet och replikerade ville han göra den tolkningen att jag därmed också hade sagt nej till äganderätt till småhus. Det har jag naturligtvis inte gjort. För min del har debatten i kväll helt varit koncentrerad omkring äganderätt till lägenheter i flerfamiljshus.

Jag trodde att herr Strömbergs tolkning var litet djärv och gjordes i stridens hetta, men sedan kom han tillbaka och gjorde samma tolkning av herr Claesons uttalande. Herr Claeson har gjort sitt klarläggande, och jag ville göra mitt innan debatten nu för min del är avslutad.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Äganderätt till
lägenheter i
flerfamiljshus*

Onsdagen den
5 maj 1976

*Besökandes
tillträde till
hyresfastighet som
hålls låst under
dagtid*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Hammarberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Södertälje begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Hammarberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 144
Nej - 153
Avstår - 8

§ 5 Besökandes tillträde till hyresfastighet som hålls låst under dagtid

Föredrogs lagutskottets betänkande 1975/76:22 med anledning av motion om besökandes tillträde till hyresfastighet som hålls låst under dagtid.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:461 av fröken Andersson m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde förslag till sådana ändringar i 12 kap. jordabalken - eller annan lag - att hyresvärd ålades att göra det möjligt för besökande till boende i hyresfastighet att komma in i fastigheten.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:461.

Reservation hade avgivits av herr Svanström samt fru Fredgardh, fru Tillander och fru Karlsson (samtliga c) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:461 gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om kartläggning av problemet med portläsning dagtid.

Fru KARLSSON (c):

Fru talman! Till lagutskottets betänkande 1975/76:22 finns fogad en reservation från oss centerpartister. Jag vill med några ord belysa anledningen till densamma.

I motionen 1975/76:461 av fröken Andersson m. fl. begär man änd-

ringar i 12 kap. jordabalken – eller annan lag – så att hyresvärd åläggs att göra det möjligt för besökande till boende i fastighet som hålls låst under dagtid att komma in i fastigheten.

Ärendet är inte nytt, det har behandlats vid flera tillfällen i riksdagen, dock utan att det givit något resultat.

Det har blivit allt vanligare, särskilt i de större städerna, att portarna till hyresfastigheter hålls låsta dygnet runt. Detta drabbar hårt alla ensamma, sjuka och framför allt den som saknar telefon. De låsta portarna utestänger brevburare, varubud, vårdarinnor, sjuksköterskor och eventuella vänner från att göra besök. Det är sämre ordnat för hyresgäster i hyreshus än det är på sjukhus, där får man ta emot besök, men det går inte alltid i hyreshus. Om man saknar telefon och porten är låst kan ju ingen människa ta kontakt med en. Detta innebär en fruktansvärd isolering.

I tidningen Bostaden nr 19 år 1974 kan vi läsa följande: "Bostaden – en social rättighet: Tillgång till en god och tillräckligt rymlig bostad i god miljö är en omistlig social rättighet." Är det då inte en social rättighet att hyresgäster i en fastighet skall kunna ta emot besök av hemhjälp, varubud, släkt och vänner?

Vi är medvetna om att det kan vara nödvändigt att ha portarna låsta på grund av att ett visst klientel annars skulle uppehålla sig i portuppgångarna. En erfarenhet som gjorts är att portar i närheten av Systembolagets försäljningsställen måste hållas låsta för att hindra obehöriga personer att uppehålla sig i fastigheten.

Vi vill i detta sammanhang understryka att det problem som motionen tar upp inte kan ses isolerat utan måste sättas in i ett större socialt sammanhang. Ett samband finns med boendemiljöernas utformning och de levnadsförhållanden, ofta av pressande slag, som kan uppstå främst i storstadsområden. Här måste även sociala åtgärder till om man vill gå till grunden med problemet.

För den skull får man dock inte underlåta att lösa de problem som har uppstått. Porttelefoner skulle kunna råda bot på situationen. I Stockholm har frågan även tagits upp i kommunfullmäktige. En centerledamot, Elisabet Söderström, har i en motion krävt att åtgärder skyndsamt skall vidtas för att installera porttelefon i kommunalt ägda fastigheter som har dygnet-runt-låsta portar.

Motionen i kommunfullmäktige har behandlats grundligt och har remitterats till de kommunala bostadsbolagen AB Familjebostäder, AB Stockholmshem och AB Svenska Bostäder. Samtliga har svarat att man är medveten om de problem som uppstår men att man löst frågan i samråd med hyresgästerna. Porttelefon har installerats i en hel rad äldre innerstadsfastigheter, ofta i samband med upprustning av fastigheten. Även vid nyproduktion har man installerat porttelefon. Kostnaden har i genomsnitt uppgått till 350–400 kr. per lägenhet. De ökade hyreskostnaderna som uppstår genom installation av porttelefon har stannat vid ca 10 kr. per månad och lägenhet. Ett av bolagen påpekar dock att in-

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Besökandes
tillträde till
hyresfastighet som
hålls låst under
dagtid*

Onsdagen den
5 maj 1976

*Besökandes
tillträde till
hyresfastighet som
hålls låst under
dagtid*

stallation av porttelefon i mindre fastigheter med få lägenheter kan ställa sig väsentligt dyrare.

Borgarrådsberedningen har uttalat att vid avvägningen mellan olika intressen på detta område måste det väsentliga vara en god service till de boende. Ett citat ur beredningens uttalande: "Inga portar bör därför hållas låsta under dagtid, såvida inte porttelefon är installerad. Detta bör självfallet inte avse endast kommunalt ägda fastigheter." Kommunfullmäktige beslöt dels att rekommendera styrelserna för de kommunala bolagen att vidta åtgärder i enlighet med vad beredningen anfört, dels att underrätta övriga hyresvärdar i kommunen om fullmäktiges beslut.

I 1974 års lagutskottsbetänkande i denna fråga fastslogs följande: "Utskottet vill starkt understryka det angelägna i att partsorganisationerna aktivt medverkar till att ifrågavarande problem löses på ett smidigt sätt. Med anledning av de nu gjorda remissuttalandena förutsätter utskottet att frågan utan oskäligt dröjsmål görs till föremål för ett samrådsförfarande i den ordning organisationerna anfört."

Med tanke på detta uttalande anser vi det anmärkningsvärt vad som kom fram vid utskottets hearing med representanter för hyresgästernas och fastighetsägarnas organisationer, nämligen att några egentliga åtgärder inte förekommit sedan lagutskottet 1974 behandlat denna fråga och därvid rekommenderat samråd mellan organisationerna för att finna lämpliga lösningar. Man uppgav att några meningsskiljaktigheter egentligen inte föreligger och att i enskilda fall frågan lösts genom förhandlingar.

Vi finner det angeläget att man verkligen söker samråd och att åtgärder blir vidtagna. I första hand gäller detta med hänsyn till handikappade, äldre och sjuka som ej kan få någon hemservice.

Då långt ifrån alla hyresgäster och fastighetsägare är medlemmar i de nämnda organisationerna kan dessa heller inte anses företräda samtliga berörda.

Hur stor räckvidd detta problem har är svårt att säga. I reservationen slår vi fast att mot bakgrund av det som anförs bör det närmare övervägas om frågan kan lösas på andra vägar än genom förhandlingar. Detta förutsätter då att man gör en närmare undersökning av i vilken utsträckning systemet med portlåsning dagtid tillämpas.

Vi anser det därför rimligt att i första hand en kartläggning av omfattningen företas. Man vet att problem förekommer även utanför Stockholm men inte hur omfattande de är. Kartläggningen kan lämpligen utföras av hyresrättsutredningen som har att göra en översyn av hyreslagstiftningen. Vi kräver alltså att utredningen genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att utföra denna kartläggning.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru JOHANSSON i Hovmantorp (s):

Herr talman! Lagutskottet har under en rad av år behandlat en liknande motion och intagit samma ställning till frågans lösning: man har föreslagit förhandlingsvägen.

Vi har fått de besked som fru Karlsson redogjorde för vid hearingen att när det har kommit klagomål från enskilda hyresgäster har man löst problemen genom förhandlingar. Lösningen har ju bestått i insättande av porttelefon.

Den 1975 tillkallade hyresrättsutredningen skall göra en översyn av hyreslagen, den skall se över hyresgästernas förhandlingsrätt, hur dessa skall företrädas, hur regelsystemet skall utformas för att åstadkomma ökat inflytande för hyresgästerna, både över sina lägenheter och över sina gemensamma anläggningar i flerfamiljshusen. Vi tycker därför att utredningen, vars direktiv medger att den också tar upp andra spörsmål som har samband med detta, bör behandla även dessa frågor, och då har hyresgästen den rätta möjligheten att komma till tals.

Det verkar just nu överflödigt med den kartläggning som reservationen föreslår, eftersom frågan om tillträde till fastigheterna ändå kan tas upp av utredningen. Vi bortser inte från att det finns problem på vissa håll med de låsta portarna. Det råder heller ingen skillnad i uppfattningen att människor inte får isoleras genom att fastigheterna hålls låsta dagtid. Kanske är här porttelefonen lösningen. Den vid hearingen redovisade kostnaden på 500 kr. per lägenhet kanske man vid nyproduktionen kan pressa nedåt och även förbereda lägenheterna för porttelefon, precis som man gör med andra tekniska hjälpmedel.

Majoriteten har alltså den uppfattningen att förslaget om lagstiftning även denna gång skall avslås, och vi vill också att reservationen skall avslås med hänsyn till den förra året tillsatta hyresrättsutredningen.

Det går heller inte att komma ifrån att ordningen med låsta dörrar med porttelefon har flera avigsidor där hyresgästerna verkligen behöver säga ifrån. Därför tycker vi att hyresgäster och hyresvärdar helst skall komma överens förhandlingsvägen. Vi tror att hyresrättsutredningen kan komma på några vettiga lösningar på detta problem.

Fru KARLSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! I reservationen kräver vi inte någon lagstiftning på området utan bara en kartläggning av hur många människor som drabbas av att portarna hålls låsta. Även om det skulle vara ett fåtal kan inte saken förringas. Den är ett problem, det har vi slagit fast.

Eftersom ingenting har hänt så har vi med vår reservation, trots att utskottet har påpekat att frågan utan oskäligt dröjsmål skall behandlas, velat bidra till att föra fram den till en lösning.

Fru JOHANSSON i Hovmantorp (s) kort genmäle:

Herr talman! Utskottet har inte nonchalerat problemet utan vill att frågan skall tas upp av den tillsatta hyresrättsutredningen.

Onsdagen den
5 maj 1976

*Besökandes
tillträde till
hyresfastighet som
hålls låst under
dagtid*

För att understryka att jag talade för utskottet vill jag också yrka bifall till dess hemställan.

Fröken ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i den här debatten. Fru Karlsson har på ett utmärkt sätt talat för reservationen, som ursprungligen bygger på min motion. Jag vill gärna säga att jag är glad över att det finns en reservation i år, vilken jag tror kan bidra till att bringa frågan till en lösning.

Att jag ändå tar till orda beror på att jag, när jag i eftermiddags sysslade med den här frågan, fick ögonen på en intervju i Tidningen Stockholm, nr 4 1975. Det är Stockholms kommuns informationstidning, som går ut till hushållen i Stockholm.

Jag blev ganska tagen av denna intervju. Den har gjorts med en hemvårdsassistent på Söder som heter Marita Täppinen. För att spara tid skall jag bara läsa upp några korta avsnitt, men de säger ändå mycket om de erfarenheter som gjorts av en person som möter problemen i verkligheten. Hon säger bl. a. att hon är hemvårdsassistent åt 120 pensionärer, vilka bor på 40 olika gatadresser. Hemvårdsbiträdena går alltså in i 40 portar. Men över hälften är låsta dygnet runt. De är låsta därför att folk inte skall komma in och störa, skräpa ner och föra oväsen. Men det här medför stora problem, säger Marita Täppinen. Gamla och sjuka i fastigheter där portarna är låsta blir isolerade. Om någon bekant eller anhörig vill hälsa på, orkar den äldre inte gå ut och öppna. Att hemhjälpen kommer är nödvändigt. De ordinarie hemvårdsbiträdena har nycklar till sina hus. Men när en ordinarie hemhjälp blir sjuk och inte kan komma – det är då det blir riktigt besvärligt, säger Marita.

Hon säger vidare: "Ibland händer det att nyckeln inte går att få tag i för den som kommer nästa dag. Hemvårdsbiträdet kan få stå och vänta utanför porten, hoppas på att någon går in eller ut så att hon kan slinka emellan. Det har hänt att någon av de yngre biträdena gått in i en annan port, klättrat över murar och på så sätt kommit hem till den väntande pensionären."

Marita Täppinen framhåller också: "Bäst vore förstås om det fanns porttelefoner. Då kan biträdet meddela att hon kommer och pensionären kan öppna porten inifrån lägenheten. Inom vårt distrikt är det bara 2 av de mer än 20 låsta portarna som har porttelefon."

Jag tycker att detta värtaligt säger hur stort problemet är för de enskilda människor som drabbas. Det tragiska är att inte Hyresgästföreningen och hyresmarknadens parter kan inse problemet. Jag är medveten om att detta kanske inte är en fråga för majoriteten i en hyresgästförening, men det gäller också att slå vakt om minoriteternas intressen och att se till att även de får den omsorg som vi vill att alla skall ha.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Fru JOHANSSON i Hovmantorp (s):

Herr talman! Till vad fröken Andersson sade vill jag genmäla att detta med öppna portar också har en baksida. Det finns hyresgäster – även om de är en minoritet – som på grund av de olåsta portarna inte vågar öppna sin dörr. Därför är det angeläget att hyresgästerna och hyresvärdarna kommer överens om hur dessa problem skall lösas.

De ensamma, sjuka och handikappade kan – även om portarna är låsta – vara precis lika isolerade om de inte har tillgång till telefon. Men det är ett socialt problem, som bör tas upp på ett annat område. Det är den kommunala socialvården som skall träda in i det fallet.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Svanström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Karlsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i betänkandet nr 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Svanström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Karlsson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	208
Nej	–	94
Avstår	–	1

§ 6 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1975/76:25 med anledning av motion om översyn av lagstiftningen om bostadsarrende

Försvarsutskottets betänkande

1975/76:31 med anledning av propositionen 1975/76:139 om särskild ersättning till skadade värnpliktiga m. fl. jämte motioner

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 7 Anslag till vuxenutbildning

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1975/76:23 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till vuxenutbildning jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 2 (Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna)

Regeringen hade – efter föredragning av herr utbildningsministern Zachrisson – i propositionen 1975/76:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkten G 5 (s. 459–464) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 177 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:795 av fru Sundberg m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om vidgad möjlighet till dispens från ålderskravet på 18 år för tillträde till viss yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning,

1975/76:883 av herr Ahlmark m. fl. (fp) såvitt gällde hemställan att riksdagen beslutade att begära att regeringen till nästa riksmöte lade fram förslag om basorganisation inklusive skolledarresurser för kommunal vuxenutbildning samt höjda schablon tillägg för gymnasieskolekurser och särskilda yrkesutbildningskurser inom den kommunala vuxenutbildningen (yrkandet 1),

1975/76:1418 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen beslutade hemställa hos regeringen att på grundval av SVUX:s förslag förelägga riksdagen förslag angående ökade resurser till den kommunala vuxenutbildningen, och

1975/76:2090 av herr Karlsson i Mariefred m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen begära förslag, på grundval av SVUX-kommitténs förslag, om en förstärkning av den kommunala vuxenutbildningen särskilt i mindre kommuner i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 177 000 000 kr.,

2. att riksdagen beträffande en förstärkning av den kommunala vuxenutbildningen med anledning av motionerna 1975/76:883 yrkandet 1, 1975/76:1418 och 1975/76:2090 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

3. att riksdagen beträffande krav på viss ålder för tillträde till särskild yrkesinriktad utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen skulle avslå motionen 1975/76:795.

Ondagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Reservation hade avgivits

1. beträffande krav på viss ålder för tillträde till särskild yrkesinriktad utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:795 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande

1. beträffande en förstärkning av den kommunala vuxenutbildningen av herr Jonsson i Alingsås (fp).

Punkten 3 (Bidrag till studiecirkelverksamhet. Bidrag till studieförbund)

Regeringen hade under punkterna G 6–G 7 (s. 464–468) föreslagit riksdagen att

1. godkänna att 62 800 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillfördes anslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet,

2. till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 443 000 000 kr.,

3. godkänna att 8 400 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillfördes anslaget Bidrag till studieförbund,

4. till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 16 300 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:321 av herr Björk i Gävle (c),

1975/76:1448 av herr Lidgard (m) och fru Diesen (m),

1975/76:1485 av herr Strindberg m. fl. (m), vari hemstälts att riksdagen beslutade att bidraget till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1976/77 uppfördes med ett i förhållande till budgetpropositionen med 35 milj. kr. minskat anslag, dvs. med ett förslagsanslag på 408 milj. kr.,

1975/76:2018 av herr Bohman m. fl. (m), såvitt gällde hemställan att riksdagen uttalade att samhällets stöd till studieförbunden borde ges opartiskt och oberoende av huvudman (yrkandet 8), och

1975/76:2020 av herr Bohman m. fl. (m), vari hemstälts att riksdagen uttalade att studiecirkelbidragen borde utgå med samma belopp för alla cirklar.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände att 62 800 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 till-

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

Anslag till vuxenut- bildning

fördes förslagsanslaget Bidrag till studiecirkelverksamhet,

2. att riksdagen beträffande i propositionen 1975/76:100 föreslagen höjning av bidraget per studietimme i allmänna studiecirklar med avslag på motionen 1975/76:1485 i denna del skulle bifalla regeringens förslag,

3. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 och med avslag på motionen 1975/76:1485 såvitt gällde medelsanvisningen under detta anslag till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 443 000 000 kr.,

4. att riksdagen beträffande studiecirkelbidragen skulle avslå motionen 1975/76:2020,

5. att riksdagen beträffande åldersgräns skulle avslå motionen 1975/76:321,

6. att riksdagen beträffande ändrade bidragsnormer för pensionärer och handikappade skulle avslå motionen 1975/76:1448,

7. att riksdagen godkände att 8 400 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillfördes anslaget Bidrag till studieförbund,

8. att riksdagen till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 16 300 000 kr.,

9. att riksdagen beträffande stödet till studieförbunden skulle avslå motionen 1975/76:2018 yrkandet 8.

Reservationer hade avgivits

2. beträffande i propositionen 1975/76:100 föreslagen höjning av bidraget per studietimme i allmänna studiecirklar av herr Strindberg (m) som ansett att utskottet under 2 och 3 bort hemställa

2. att riksdagen beträffande i propositionen 1975/76:100 föreslagen höjning av bidraget per studietimme i allmänna studiecirklar med bifall till motionen 1975/76:1485 i denna del skulle avslå regeringens förslag,

3. att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och med bifall till motionen 1975/76:1485 såvitt gällde medelsanvisningen under detta anslag till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 408 000 000 kr.,

3. beträffande studiecirkelbidragen av herrar Nyhage (m) och Strindberg (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:2020 uttalade att studiecirkelbidragen fr. o. m. budgetåret 1977/78 skulle utgå med samma belopp för alla studiecirklar,

4. beträffande stödet till studieförbunden av herrar Nyhage (m) och Strindberg (m) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2018 yrkandet 8 som sin mening gav regeringen till känna att stödet till studieförbunden skulle ges opartiskt och oberoende av huvudman.

Punkten 4 (Bidrag till driften av folkhögskolor)

Regeringen hade under punkten G 8 (s. 468–475) föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 180 997 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:589 av herr Jonsson i Alingsås (fp) och fröken Hörlén (fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att hemställa att regeringen till riksdagen framlade förslag beträffande fritidsledarutbildning vid folkhögskola i enlighet med folkhögskoleutredningens 1975 presenterade förslag,

2. att i avvaktan på detta ställningstagande anslå ett med 300 000 kr. förhöjt belopp i förhållande till regeringens budgetförslag enligt propositionen 1975/76:100 och sålunda för ändamålet anvisa 1 000 000 kr.,

1975/76:1431 av herrar Jonsson i Alingsås (fp) och Sellgren (fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att göra en uppräknig av stödet till folkhögskolornas kontaktverksamhet inom vuxenutbildningen,

2. att förstärka kringpersonalbidraget med 1 300 000 kr. avseende delkompensation för kostnadsökningar,

3. att för dessa utgifter anslå 1 500 000 kr. utöver budgetpropositionens förslag, samt

1975/76:1438 av herr Karlsson i Mariefred m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att det i 8,§ i förordningen om statsbidrag till driftkostnader för folkhögskolor upptagna indexbundna grundbeloppet om 65 000 kr. för statsbidrag till kostnader för annan personal än rektor och lärare höjdes till 70 000 kr.,

2. att det i samma förordning upptagna grundbeloppet om 13 000 kr. till statsbidrag till pedagogisk utrustning höjdes till 15 000 kr.,

3. att av dessa beslut föranledd justering av det av regeringen föreslagna anslaget Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1976/77 vidtogs.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande höjning av det s. k. kringpersonalbidraget skulle avslå motionen 1975/76:1431 yrkandet 2 och motionen 1975/76:1438 yrkandet 1,

2. att riksdagen beträffande höjning av utrustningsbidraget skulle avslå motionen 1975/76:1438 yrkandet 2,

3. att riksdagen beträffande anvisande av ytterligare 200 000 kr. till samordningsjänster skulle avslå motionen 1975/76:1431 yrkandet 1,

4. att riksdagen beträffande nya bidragsregler avseende fritidsledarutbildning skulle avslå motionen 1975/76:589 yrkandet 1.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

Anslag till vuxenutbildning

5. att riksdagen beträffande anvisande av ytterligare 300 000 kr. till fritidsledarutbildning skulle avslå motionen 1975/76:589 yrkandet 2,
6. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 och med avslag på motionen 1975/76:589 yrkandet 2 i vad avsåg medelsanvisningen under detta anslag samt motionen 1975/76:1431 yrkandet 3 och motionen 1975/76:1438 yrkandet 3 till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 180 997 000 kr.

Reservationer hade avgivits

5. beträffande höjning av det s. k. kringpersonalbidraget av herrar Larsson i Staffanstorps (c), Elmstedt (c) och Johansson i Skärstad (c), fröken Rogestam (c) samt herr Jonsson i Alingsås (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1431 yrkandet 2 och motionen 1975/76:1438 yrkandet 1 uttalade att grundbidraget borde höjas med 5 000 kr. till 70 000 kr.,

6. beträffande anvisande av ytterligare 200 000 kr. till samordningstjänster av herr Jonsson i Alingsås (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa
att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:1431 yrkandet 1,

7. beträffande anvisande av ytterligare 300 000 kr. till fritidsledarutbildning av herr Jonsson i Alingsås (fp) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa
att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:589 yrkandet 2,

beträffande anslagsbeloppet

8. av herrar Larsson i Staffanstorps, Elmstedt och Johansson i Skärstad samt fröken Rogestam (samtliga c) som – under förutsättning av bifall till reservationen nr 5 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa
att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och motionerna 1975/76:1431 yrkandet 3 och 1975/76:1438 yrkandet 3 samt med avslag på motionen 1975/76:589 yrkandet 2 i vad avsåg medelsanvisningen under detta anslag till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 182 297 000 kr.,
9. av herr Jonsson i Alingsås (fp) som – under förutsättning av bifall till reservationerna nr 5–7 – ansett att utskottet under 6 bort hemställa
att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 samt med bifall till motionen 1975/76:589 yrkandet 2 i vad avsåg medelsanvisningen under detta anslag samt motionen 1975/76:1431 yrkandet 3 och motionen 1975/76:1438 yrkandet 3 till Bidrag till driften av folkhögskolor för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 182 797 000 kr.

Punkten 8 (Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.)

Regeringen hade under punkten G 12 (s. 480–486) föreslagit riksdagen att till Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 58 929 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:1479 av fröken Rogestam m. fl. (c, fp), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. i samband med behandlingen av anslaget till Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. besluta att den s. k. timtaksbegränsningen i enlighet med skolöverstyrelsens förslag slopades,

2. hos regeringen begära en utvärdering av undervisningen i svenska för invandrare,

3. besluta att bidrag skulle utgå till studiematerial vid undervisning anordnad enligt lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare vid folkhögskolor,

1975/76:1487 av herr Strömberg i Botkyrka (fp), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. besluta att begränsningen av antalet timmar för studieverksamheten i svenska med samhällsorientering för invandrare togs bort,

2. besluta att undervisning i svenska med samhällsorientering för invandrare fick starta med fem deltagare,

1975/76:2021 av herr Bohman m. fl. (m), såvitt gällde hemställdes att riksdagen uttalade att de olika studieförbunden borde ges möjlighet att bedriva undervisning för invandrare på lika villkor (yrkandet 1),

1975/76:2132 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen begärde att omedelbara åtgärder vidtogs för att bygga ut svenskundervisningen för icke anställda vuxna invandrare,

1975/76:2140 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att förslag förelades riksdagen om hur invandrare som saknade anställning skulle erhålla undervisning i svenska med samma förmåner som de som hade anställning och att en utvärdering av resultatet av den lagfästa svenskundervisningen genomfördes, och

1975/76:2148 av herr Hermansson m. fl. (vpk).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande en övergripande utvärdering av invandrarundervisningen m. m. med anledning av motionerna 1975/76:1479 yrkandena 1 och 2, 1975/76:1487 yrkandet 1, 1975/76:2132 samt 1975/76:2140 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 och med avslag på motionerna 1975/76:1479 yrkandet 1 och 1975/76:1487 yrkandet 1 bemyndigade regeringen att ändra den totala ramen för undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering,

3. att riksdagen beträffande antalet deltagare i studiecirkel i svenska skulle avslå motionen 1975/76:1487 yrkandet 2,

4. att riksdagen beträffande bidrag till studiematerial vid invandrarundervisning vid folkhögskola skulle avslå motionen 1975/76:1479 yrkandet 3,

5. att riksdagen beträffande invandrarkurser vid folkhögskolor skulle avslå motionen 1975/76:2148 yrkandet 1,

6. att riksdagen beträffande högskolestudier på de större invandrar-språken skulle avslå motionen 1975/76:2148 yrkandet 2,

7. att riksdagen beträffande studieförbundens möjlighet att bedriva invandrarundervisning skulle avslå motionen 1975/76:2021 yrkandet 1,

8. att riksdagen till Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett förslagsanslag av 58 929 000 kr.

Reservation hade avgivits

10. beträffande studieförbundens möjlighet att bedriva invandrarundervisning av herrar Larsson i Staffanstorp (c), Elmstedt (c) och Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m) och fröken Rogestam (c) samt herrar Nyhage (m) och Jonsson i Alingsås (fp) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2021 yrkandet 1 som sin mening ger regeringen till känna att studieförbunden skulle ges möjlighet att bedriva undervisning för invandrare på lika villkor.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande

2. beträffande högskolestudier på de större invandrar-språken av fru Lantz (vpk).

Punkten 11 (Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.)

Regeringen hade under punkten G 15 (s. 489–490) föreslagit riksdagen att

1. godkänna att 12 000 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillfördes anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.,

2. till Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:1442 av herr Larsson i Staffanstorp (c) och fröken Hörlén (fp) såvitt gällde hemställan att riksdagen beslutade att bidrag till uppsökande

verksamhet skulle utgå till Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Sveriges fiskares riksförbund (SFR) och Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO) enligt samma grunder som för övriga fackliga organisationer (yrkandet 1) samt

1975/76:1460 av herr Nordstrandh m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. godkänna att 7 000 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillfördes anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.,

2. till Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m. för budgetåret 1976/77 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 och med avslag på motionen 1975/76:1460 yrkandet 1 godkände att 12 000 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillfördes anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.,

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1975/76:100 och motionen 1975/76:1460 yrkandet 2 till Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m. för budgetåret 1976/77 anvisade ett anslag av 1 000 kr.,

3. att riksdagen beträffande vidgad rätt till bidrag för uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. skulle avslå motionen 2975/76:1442 yrkandet 1.

Reservationer hade avgivits

11. beträffande medelsanvisningen av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:100 och med bifall till motionen 1975/76:1460 yrkandet 1 godkände att 7 000 000 kr. av de medel som tillföll statsverket genom vuxenutbildningsavgiften och de influtna skattemedlen från de beskattade vuxenstudiestöden för budgetåret 1976/77 tillfördes anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m.,

12. beträffande vidgad rätt till bidrag för uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. av herrar Larsson i Staffanstorps (c), Elmstedt (c) och Johansson i Skärstad (c), fru Sundberg (m) och fröken Rogestam (c) samt herrar Nyhage (m) och Jonsson i Alingsås (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:1442 yrkandet 1 uttalade att bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, m. m. borde utgå

*Anslag till vuxenut-
bildning*

till Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation enligt samma grunder som till övriga fackliga organisationer.

Fröken ROGESTAM (c):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande 1975/76:23 behandlar vuxenutbildning i alla de mångskiftande former som den i dag finns. Jag skall med utgångspunkt i ett par motioner och de reservationer som centerledamöterna i utskottet står bakom kommentera några av punkterna i betänkandet.

Först några ord om den kommunala vuxenutbildningen. SVUX – utredningen om studiestöd åt vuxna – har i sitt betänkande Utbildning för vuxna föreslagit en basorganisation som skulle göra det möjligt för en kommun att anordna ett visst antal kurser i vissa givna ämnen även om antalet deltagare endast uppgår till fem. Ett förverkligande av SVUX:s förslag skulle framför allt betyda en förbättring av möjligheterna till studier inom den kommunala vuxenutbildningens ram i de mindre och medelstora kommunerna.

I årets budgetproposition tog statsrådet inte ställning till SVUX:s förslag utan hänvisade detta för ytterligare beredning till den i höstas tillsatta folkbildningsutredningen. Motiveringen är enligt statsrådet gränsdragningsproblematiken. Enligt centerns uppfattning behöver ett framtagande nu av SVUX:s begränsade förslag inte innebära att man föregriper den genomgång av hela gränsdragningskomplexet som folkbildningsutredningen skall göra. Vi håller med statsrådet om att gränsdragningen som helhet mellan den kommunala vuxenutbildningen och studieförbunden, mellan studieförbunden och högskolan och flera andra utbildningsanordnare kommer att bli besvärlig att göra. Därför är det viktigt att den inte hastas fram. Folkbildningsutredningen måste få tid på sig att gå igenom de här frågorna ordentligt och så småningom lägga fram ett väl genomarbetat förslag. Det är därför positivt att ett enigt utskott nu begär att en proposition baserad på SVUX:s förslag skall föreläggas riksdagen hösten 1977. Ett förslag redan till nästkommande riksdag som vi begärt i vår motion hade naturligtvis varit ännu bättre, men det här bör ge tid för den bearbetning av förslaget som eventuellt kan behöva göras mot bakgrund av remissinstansernas synpunkter.

Jag förutsätter att den proposition som läggs på riksdagens bord i enlighet med utskottets krav kommer att bygga på SVUX:s nu framlagda förslag. Det bör alltså innebära förslag om basorganisation, skolledarresurser och höjt schablonbidrag. Genom den av SVUX föreslagna basorganisationen kommer den kommunala vuxenutbildningen starkare än nu att inrikta sig på den kompetensgivande utbildningen. Och det är nödvändigt, speciellt om vi menar allvar med att öppna högskolan för nya grupper. Då måste vi också ge de många människorna möjlighet att skaffa sig de nödvändiga förkunskaperna för att få tillträde till högskolan.

En annan fråga i betänkandet gäller undervisningen i svenska för invandrare. Denna har nu försöksvis pågått i tio år, och det är angeläget att en ordentlig utvärdering kommer till stånd. Utskottet tar fram ett antal angelägna frågor som bör belysas i en sådan utvärdering: hur man nått ut till olika målgrupper, de pedagogiska erfarenheterna, effekterna av timtalsbegränsningen m. m. Den sistnämnda har genom sin konstruktion främst drabbat de hemarbetande kvinnorna. Det är därför viktigt att skolöverstyrelsens under några år upprepade krav och utskottets skrivning förra året snarast leder till att timtalsbegränsningen slopas. Regeringen har i praktiskt handlande visat att man är beredd att i efterhand revidera gränserna och höja timantalet högst väsentligt. Den ordningen medför dock besvärliga organisatoriska problem, inte minst för studieförbunden, som inte förrän i efterhand vet om de får statsbidrag till hela sin verksamhet på det här området.

Trygghetslagarna och cirkelledaravtalen ställer stora krav på studieförbundens planering när det gäller behov av lärare och undervisningslokaler. Man vet i dag inte om man med full kraft skall våga driva en uppsökande verksamhet i bostadsområdena för att stimulera framför allt kvinnorna till studier. Räcker då den timtilldelning man har fått? Eller riskerar man att inte få ut statsbidrag för en del av verksamheten? Det skulle vara bra om studieförbunden nu kunde få besked att det trots timtalsbegränsningen är fritt fram för alla studieförbund i en aktiv uppsökande verksamhet. Ett besked att alla studieförbund kommer att få täckning för det överdrag av antalet tilldelade timmar som kan bli resultatet av en sådan satsning.

Ett sådant besked vore välkommet i första hand kanske inte för studieförbunden men för dem det närmast gäller, nämligen invandrarna. Inte minst invandrarkvinnornas situation är här besvärlig. Mannen har möjligheter – och utnyttjar dem också i stor utsträckning – att lära sig svenska på arbetstid. Barnen lär sig i skolan och av kamrater. Kvinnorna blir lätt isolerade i ett land vars språk de inte förstår, med andra vanor och sedvänjor. De får svårt att klara kontakten med myndigheter av olika slag osv. En satsning på undervisning i svenska, som även når ut till invandrarkvinnorna, är vid sidan av hemspråksundervisningen för invandrabarn enligt vår uppfattning en av de viktigaste bitarna i förverkligandet av den invandrar- och minoritetspolitik som riksdagen antog förra året.

Alla studieförbund måste självklart ha samma möjligheter att arbeta på detta område. Det är viktigt att allt kunnande och all entusiasm som finns för att nå ut till invandrarna med svenskundervisning tas till vara. Detta gäller även de möjligheter som efter ett riksdagsuttalande nu finns för folkhögskolorna att anordna den lagstadgade undervisningen för invandrare. Det är då nödvändigt att de har samma möjligheter som alla andra att erbjuda en kostnadsfri undervisning, dvs. de måste få täckning för kostnaderna för kursmaterial, lokaler, administration och liknande.

Riksdagen beslöt föregående år att inrätta ett speciellt bidrag för upp-

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

sökande verksamhet på arbetsplatser. Ansvaret för den uppsökande verksamheten skall enligt beslutet ligga på de fackliga organisationerna. Avsikten med den uppsökande verksamheten är att nå de korttidsutbildade människorna och ge dem en impuls att börja studera. Många av dessa människor finns i glesbygdsområden och inom näringsgrenar som jordbruk och fiske. De fackliga organisationer som har en möjlighet att nå ut till dessa människor är LRF, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation. Därför är det enligt vår mening viktigt att även dessa organisationer får möjlighet till bidrag för uppsökande verksamhet. På det sättet kan man minska den orättvisa som uppstod i och med förra årets beslut. Löntagarnas fackliga organisationer får pengar till uppsökande verksamhet bland sina medlemmar. Genom LRF, Sveriges fiskares riksförbund och SHIO kan man nå stora grupper som har samma behov av utbildning. Riksdagen har när det gäller bidrag till central kursverksamhet tidigare jämställt de här tre organisationerna med övriga fackliga organisationer. Genom att ge bidrag för uppsökande verksamhet även till dessa organisationer utnyttjar samhället möjligheten att via dem nå ut till stora grupper korttidsutbildade människor, som annars riskerar att hamna utanför samhällets satsning på vuxenutbildning. Centern har länge hävdat nödvändigheten av en sådan satsning, detta för att ge människor som tidigare inte haft möjligheter chans till studier. De utbildningsklyftor som finns måste minskas. Alla tillgängliga resurser måste sättas in. Då är det en rättvisefråga att också de här gruppernas fackliga organisationer får bidrag till uppsökande verksamhet för att engagera sina medlemmar i studieverksamhet.

Avslutningsvis, herr talman! Till folkhögskolorna utgår ett speciellt statsbidrag för s. k. kringpersonal. Det konstruerades en gång i tiden så att fördelningen av lönekostnaderna mellan staten och skolans huvudmän skulle bli oförändrad. Så har emellertid inte blivit fallet. Till lönekostnaderna har sedan bidraget konstruerades lagts en rad lönekostnadspåslag som huvudmannen har att erlagga. Till dessa påslag tas ingen hänsyn vid den årliga jämkningen av bidragsunderlaget. På det sättet har huvudmannens andel av kostnaderna ökat högst väsentligt. Därför har vi föreslagit en uppräknings av detta bidrag i avvaktan på ställningstagandena till folkhögskoleutredningens framlagda förslag.

Herr talman! Med det nu sagda ber jag att få yrka bifall till samtliga de reservationer i utbildningsutskottets betänkande som centerledamöterna står bakom.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! De flesta kommuner har i dag kommunal vuxenutbildning. Den nedgång i antalet studerande som gjorde sig märkbar för något år sedan har förvänts i en svag uppgång även om man tyvärr måste konstatera att den ökningen inte i första hand gäller studerande med dålig grundutbildning utan i huvudsak berör studerande vid gymnasieskolans kurser.

Från moderata samlingspartiets sida har vi alltid velat se den kommunala vuxenutbildningen som ett medel för att utjämna i första hand utbildningsklyftorna mellan dem med enbart folkskola och senare generationer. Den kommunala vuxenutbildningens möjligheter att ge utbildning som leder till behörighet till senare fortsatta studier inom gymnasieskolan har vi sett som den viktigaste uppgiften, men fortfarande tycks det vara svårt att nå dem för vilka vi anser att den kommunala vuxenutbildningen är mest angelägen.

Det finns emellertid en annan kategori presumtiva studerande för vilken möjligheterna till den kommunala vuxenutbildningen inte är öppna. Jag syftar då på ungdomar som lämnat grundskolan men ännu inte fyllt 18 år. I årets budgetproposition vidgas möjligheten att få kommunal vuxenutbildning till att omfatta dem som inte fyllt 18 år i de fall de söker behörighetsgivande utbildning och sådan utbildning inte kan ges i den vanliga gymnasieskolan. Vi ser denna utvidgning med glädje men anser inte att den är tillräcklig. De fakta som presenterats av sysselsättningsutredningen och den aktuella situationen på arbetsmarknaden pekar på stora svårigheter för ungdomar i åldern 16–18 år att få arbete. En stor del ungdomar avbryter också sina gymnasiestudier därför att de inte har kommit in på en linje till vilken de i första hand har sökt. Ungdomsarbetslösheten är en realitet och en bister sådan. Det borde ligga i samhällets intresse att vidtaga alla tänkbara åtgärder för att bidra till att sänka denna och om möjligt ge dessa ungdomar en utbildning i vilken de kan engagera sig och vilken de finner meningsfull.

I reservationen I har herr Nyhage och jag föreslagit en ytterligare utvidgning av möjligheterna till tillträde till den kommunala vuxenutbildningen för dem som inte fyllt 18 år. Det gäller då dessa ungdomars tillträde till viss yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning. Det finns många kommuner som saknar vissa av gymnasieskolans yrkesinriktade linjer. På ort där viss yrkesinriktad studieväg inom gymnasieskolan inte finns, saknas också resurser för undervisning i den praktiska delen. Då borde utbildningsmöjligheter öppnas, så att man kunde inordna den fackteoretiska delen av utbildningen i den kommunala vuxenutbildningen medan de arbetstekniska momenten kunde utföras på arbetsplats på orten. Vi föreslår därför att nu gällande regler kompletteras med bestämmelser, som gör att den som fyllt 16 år och har minst sex månaders praktisk yrkeserfarenhet efter särskilt beslut av intagningsnämnden kan antagas om han eller hon inte på annat sätt kan få lämplig yrkesutbildning.

Herr talman! Reservationerna vid punkten 3 kommer att beröras av herr Strindberg och herr Nordstrandh, men vid punkten 8 finns en gemensam borgerlig reservation. Där skall jag något komplettera vad fröken Rogestam sagt. Reservationen tar upp möjligheterna för studieförbunden att på lika villkor bedriva invandrarundervisning. Vi ställer detta krav om lika villkor i reservationen 10. Utskottsmajoriteten vill inte göra ett uttalande i denna fråga. Någon motivering ges inte – vilket jag tycker är något märkvärdigt men ändå förståeligt. ABF har nämligen genom

det nu tillämpade tillvägagångssättet mer eller mindre skaffat sig ensamrätt beträffande denna form av undervisning. Det finner vi inte vara riktigt. Jag vill här tillfoga att det inte bara är de politiskt anknutna studieförbunden som vi anser bör ha denna rätt – vårt krav gäller också övriga studieförbund. Det är en fråga om rättvisa och demokrati och vi anser inte att det nuvarande systemet fyller de krav vi kan ställa på det.

När det gäller den uppsökande verksamheten på arbetsplatserna har vi också två reservationer. I den ena, nr 12, kräver vi att den uppsökande verksamheten i samma grad skall gälla de korttidsutbildade inom LRF, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation. Även här är det ett rättvisekrav som måste uppfyllas, och på samma sätt som bl. a. den prioriterade fackliga utbildningen i studiecirkelform står öppen för personer tillhörande dessa förbund bör också den uppsökande verksamheten för korttidsutbildade göra det.

Denna uppsökande verksamhet föreslås under nästa år öka genom en höjning av anslaget från i dag 5 milj. kr., inkl. kostnaderna för fackorganisationernas utbildning av studieorganisatörer, till totalt 12 milj. kr.

Redan FÖVUX ställde sig emellertid tveksam till huruvida värdet av den uppsökande verksamheten stod i relation till kostnaderna. Någon utvärdering kan man heller inte begära efter så kort tids verksamhet. Vi finner det orimligt att riksdagen utan att en värdering har kunnat göras och mot bakgrund av den skepticism som erfarenheten ger anledning till ändå kan föreslå en sådan ökning av anslaget. Vi anser att det räcker med en 40-procentig ökning, vilket innebär en höjning av anslaget från 5 milj. kr. till 7 milj. kr.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4, 10, 11 och 12.

Fröken HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Utbildningspolitiken skall ha till mål att ge alla individer likvärdiga möjligheter att göra det bästa av sina förutsättningar, skapa jämlikhet samt främja andliga och materiella framsteg. För att uppnå dessa mål måste reformarbetet på utbildningsområdet fortsätta. Därvid är det angeläget att prioritera dem i vårt samhälle som hittills fått minst i fråga om utbildning. De flesta av dessa finner vi bland de vuxna, och det är därför nödvändigt att successivt bygga ut vuxenutbildningen.

I utbildningsutskottets betänkande nr 23 för i år behandlas frågor om anslag till vuxenutbildningen. Flera former av utbildning står numera till buds för vuxna, främst undervisning genom folkhögskola, studieförbund och kommunal vuxenutbildning.

Genom den kommunala vuxenutbildningen kan den som så önskar skaffa sig både allmän och yrkesinriktad utbildning. Utbudet omfattar ämneskurser på olika nivåer, grundskolekurser, gymnasieskolekurser och kurser inom särskild yrkesinriktad utbildning. Numera finns denna ut-

bildningsform i de flesta kommuner. För den som genom flit och arbete vill förkovra sig och eventuellt skaffa sig underlag för mera kvalificerade studier finns alltså i dessa kommuner möjlighet att vid sidan av yrkesarbetet göra så.

Tyvärr är inte nätet av kommunal vuxenutbildning heltäckande. Grundskolekurser saknas i ett trettiotal kommuner, och mer än dubbelt så många kommuner har inga kurser på gymnasial nivå. Det är naturligt att det är småkommuner och glesbygdsområden som i detta avseende är missgynnade. Med de regler som nu gäller är det i dessa bygder svårt att få ihop tillräckligt antal elever för att fylla minimikraven för att få starta en kurs.

Den s. k. SVUX-utredningen har därför lagt fram ett förslag om en basorganisation som täcker samtliga kommuner. Vi ifrån folkpartiet menar, att en sådan är angelägen ju förr dess bättre. Vi har motionerat om att förslag i den riktningen borde föreläggas nästa riksmöte. Utskottet har emellertid nöjt sig med att begära förslag till hösten 1977. Vi har accepterat den lösningen, då det är meningen att det förslag som då läggs fram skall vara grundat på SVUX-utredningens betänkande och alltså skall innehålla förslag om basorganisation för kommunal vuxenutbildning, inklusive skolledarresurser, samt förslag om höjt schablon-tillägg. En sådan förstärkning kommer att innebära bättre möjligheter för vuxna i hela landet att få kompetensgivande utbildning på såväl grundskole- som gymnasienivå.

Svenskundervisningen för invandrare lämnar en del övrigt att önska. Bl. a. är det svårt att få ut information om undervisningen, särskilt till dem som arbetar i hemmet och därför lever tämligen isolerat. Folkpartiet har därför begärt att åtgärder skall vidtas för att bygga ut svenskundervisningen för icke anställda vuxna invandrare. En utvärdering av den nuvarande undervisningen bör då ses som en första åtgärd. En sådan har aviserats, och utskottet har ställt vissa krav på hur den bör utformas i ett tillkännagivande till regeringen. Jag har därför ansett mig kunna biträda utskottets skrivning på denna punkt. Så snart utvärderingen är klar bör den leda till åtgärder som ökar möjligheterna för invandrare att få svenskundervisning. Reservationen nr 10 som också sysslar med frågan om ett bättre utbud av svenskundervisningen till invandrare vill jag samtidigt, av samma skäl som tidigare talare, yrka bifall till.

Tillsammans med herr Larsson i Staffanstorp har jag motionerat om att bidrag till Sveriges hantverks- och industriorganisations uppsökande verksamhet skall utgå enligt samma grunder som för övriga fackliga organisationer. Utskottet har emellertid inte velat gå med på det förslaget. Då jag anser att SHIO-organisationen har lika stort behov av stöd i detta hänseende som övriga organisationer, yrkar jag bifall till reservationen 12.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Det är framför allt två förhållanden som nödvändiggör en ökad satsning på den kommunala vuxenutbildningen. Dels är det väsentligt att motverka den ojämlikhet som uppstår i förhållandet mellan de generationer som har fått resp. inte har fått genomgå grundskolan och gymnasieskolan, dels är det väsentligt för att besluten om vidgat tillträde till högskolor – som ingick i U 68-reformen – skall få någon praktisk betydelse och inte bara framstå som tomma ord. Det är först och främst en fråga om att kompensera de vuxna ur arbetarklassen, eftersom de alltid har varit och alltjämt är diskriminerade i utbildningsavseende.

I SVUX slutbetänkande från juni 1975 läggs när det gäller den kommunala vuxenutbildningen en rad förslag, som dock inte har lämnat några synliga spår i årets budgetproposition. Vänsterpartiet kommunisterna föreslår därför i en motion till årets riksmöte att riksdagen begär att regeringen på grundval av SVUX förslag lägger fram förslag om förstärkning av resurserna för den kommunala vuxenutbildningen. Det är glädjande att utskottet delar denna uppfattning. Utskottet understryker angelägenheten av att SVUX förslag bereds skyndsamt. Med litet god vilja från regeringens sida borde dock förslag i denna fråga kunna väntas tidigare än hösten 1977.

Det finns också en annan grupp människor som är handikappade i utbildningshänseende, nämligen invandrarna. Deras möjligheter att bedriva studier är ytterst begränsade. Ändå är behovet av studier både i svenska språket och i samhällskunskap betydligt större hos den gruppen än hos någon annan. Undervisningen i svenska inom ramen för den s. k. 240-timmarlagen har i praktiken resulterat i några få timmars undervisning i svenska, då oftast utanför arbetstiden och under ogynnsamma pedagogiska förhållanden.

Språkliga hinder är ett svårt handikapp i dagens samhälle, där god utbildning krävs även i enkla, vardagliga kontakter med myndigheter av olika slag. Vänsterpartiet kommunisterna menar att studietillfällena för invandrarna måste ökas. Den kommunala vuxenutbildningen bör byggas ut och följas upp med en bättre information till invandrarna om denna rättighet. Det är angeläget att t. ex. folkhögskolorna används för bedrivande av s. k. kortare kurser för invandrare.

Vänsterpartiet kommunisterna har också i motionen 2140 föreslagit dels att en utvärdering görs beträffande den lagbundna undervisningen i svenska för invandrare, dels att frågan om hur invandrare som saknar anställning skall kunna få undervisning i svenska utreds. Även här delar utskottet vår uppfattning, och i sin skrivning har utskottet pekat på att en utvärdering bör resultera i förslag till förändringar och förbättringar om invandrarundervisningen. Jag har givetvis, herr talman, inget yrkande utan noterar bara utskottets enighet i vad gäller åtgärder för att förbättra både vuxenutbildningen i stort och invandrarundervisningen. Utskottets skrivning i dessa frågor borde också från regeringshåll kunna resultera

i praktisk handling.

Till sist vill jag ta upp möjligheterna för invandrare att bedriva högre studier. Studier på gymnasial och framför allt på högskolenivå är nästan omöjliga för invandrare att genomföra, eftersom goda kunskaper i svenska fordras. Det är därför rimligt att åtgärder vidtas som stimulerar och underlättar för invandrare att studera på högre nivå. Frågan huruvida undervisning kan beredas på invandrararnas eget språk borde undersökas, åtminstone beträffande de stora invandrar språken.

Herr talman! Jag har som jag tidigare sagt inget annat yrkande än om bifall på samtliga punkter till vad utskottet hemställt.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Vuxenutbildningen i sina olika former har i likhet med de närmaste föregående åren totalt sett fortsatt att öka i omfattning. Det är glädjande. Särskilt studiecirkelverksamheten visar, som budgetpropositionen uttrycker det, en markant uppgång. Det är som jag personligen ser det kanske ännu mer glädjande. Med studiecirkeln når vi längst ut bland medborgarna, vi når praktiskt taget alla grupper – inte bara de grupper som har bristfällig utbildning utan också s. k. högt utbildade som, vare sig de vill medge det eller inte, ofta har sådana brister i sin allmänbildning och medborgarkunskap i vidaste bemärkelse att de förvisso har behov av den kompletteringsutbildning som studiecirkeln kan ge.

Helt klart är att de insatser som måste ges förtur är de som riktas till grupper med bristfällig skolutbildning. Men man får inte glömma bort att också andra medborgare har ett legitimt behov av vidareutbildning och krav på samhälleligt stöd för sina ambitioner.

Studiecirkeln stora förtjänst är att den som ingen annan studieform är flexibel och anpassningsbar, passande de flesta människor.

Antalet studietimmar i studiecirkelverksamheten har ökat starkt under senare år och väntas fortsätta att öka med ca 14 % under budgetåret 1976/77 jämfört med föregående budgetår.

Budgetpropositionen beräknar utgifterna under anslaget Bidrag till studiecirkelverksamheten till 506 milj. kr., innebärande en ökning med 162 milj. kr. Därav skulle ca 63 milj. kr. tas från vuxenutbildningsavgifterna.

Orsaken till den beräknade ökningen av kostnaderna för studiecirkelverksamheten är tvåfaldig – dels den prognostiserade expansionen med 14 %, dels budgetpropositionens förslag om att statsbidraget till allmänna studiecirkel skall höjas med 4 kr. per studietimme. Jag har förståelse för att en kostnadsjägare, ute i den mycket vällovligen avsikten att nedbringa statens utgifter, tar sig en funderare på den inte obetydliga höjningen med 4 kr. per studietimme. Denna förståelse kan jag ha alldeles oavsett att det enligt min uppfattning finns andra områden inom statsförvaltningen som mera förtjänar att utsättas för kostnadsjakt än utbildningsområdet.

Studiecirkeln behov av ytterligare 4 kr. per studietimme är helt be-

tingat av med cirkelledarnas organisationer ingångna avtal om höjda löner i samband med förra årets avtalsrörelse, som i det här stycket var utomordentligt hård. Alternativet till ett höjt statsbidrag är en betydande ökning av kursavgifterna för de deltagande i studiecirkelarna. Med oförändrade inkomster skulle studieförbundens ekonomi svikta och deras verksamhetsmöjligheter begränsas. Att ytterligare generellt höja kursavgifterna utöver vad som redan skett av andra orsaker än ökade lönekostnader är orealistiskt och rimmar dessutom illa med den utbildningspolitiska målsättningen att nå ut till så många människor som möjligt utan hinder av deras ekonomi. Mot budgetpropositionens förslag finns det enligt min mening ingenting att invända i dagens situation för studiecirkelverksamheten.

För allmänna studiecirklar i vissa ämnen, s. k. prioriterade cirklar, utgår ett schabloniserat tilläggsbidrag med 15 kr. per studietimme. De prioriterade studiecirkelarna är f. n. cirklar i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap på högst grundskolans nivå, vidare cirklar i hemspråk för invandrare, cirklar som har till syfte att meddela facklig utbildning och cirklar som har till syfte att utveckla handikappades färdigheter att meddela sig.

Avsikten med att införa ett tilläggsbidrag var framför allt att människor med en grundutbildning under grundskolenivå skulle kunna erbjudas studier upp till denna nivå mot lägre avgifter. Prioriteringen började med grundskoleämnena svenska, engelska, matematik och samhällskunskap, ämnen som man, om man går i kommunal vuxenundervisning, får studera avgiftsfritt. Valfriheten i studieformen skulle alltså öka för dem som ville grundskolestudera genom att kostnadsskillnaden krymptes.

Så långt fanns godtagbar motivering. Men när också alla cirklar som har till syfte att meddela facklig utbildning tillerkändes samma höga tilläggsbidrag, föll den ursprungliga motiveringen i stort sett bort. Nu rör det sig inte längre om studier av grundskoleämnena, ej heller enbart om studerande som har den lägsta ursprungsnivån eller utbildningsmässigt är mest eftersatta i samhället. Det är helt enkelt fråga om favorisering av en stor grupp människor som varken generellt sett är särskilt lågutbildade eller normalt icke kan orka med vanliga kursavgifter. Det gemensamma för dem är i stället den politisk-fackliga uppgiften och samsättningen. De sociala skälen har i stort bortfallit. Prioriteringen har därmed, som vi ser det, gått snett. I princip är det enligt vår mening konsumenternas fria val av studieämnen som skall skapa och styra cirkelutbudet, inte bidragsbestämmelser. På den principen bör man tumma endast i undantagsfall. I den mån en cirkel uppfyller villkoren för statsbidrag bör det statsbidrag den erhåller vara enhetligt, lika för alla typer av cirkel. Stödåtgärder för vissa studier – om man vill driva fram sådana för vissa människor – får vidtas på annat sätt.

Vi menar alltså att studiecirkelbidragen snarast bör utgå med samma belopp för alla allmänna studiecirklar i dagsläget inom oförändrad anslagsram, innebärande varken ökning eller minskning av anslagsposten

Bidrag till studiecirkelverksamheten. Det bör finansministern observera, när han beskyller moderata samlingspartiet för att ägna sig åt överbudspolitik på detta område.

Att samhällets stöd till studieförbunden skall ges opartiskt och oberoende av huvudman borde vara självklart och ostridigt – jag säger ”borde vara”. På det rider utskottets majoritet när utskottet förklarar sig anse att ett sådant uttalande, begärt av moderaterna, är ”överflödigt då det för utskottet framstår som självklart att av SÖ godkända studieförbund opartiskt och oberoende av huvudman skall erhålla statsbidrag enligt fastställda statsbidragsregler.” Ja, men det hänger ju på vilka statsbidragsregler en regering och/eller en riksdagsmajoritet genomdriver. Uttalanden av utbildningsministern på den socialdemokratiska partikongressen förlidna höst är illavarslande för vad som kan komma att ske. Därvid framkom det ganska klart, hur man än tolkar det som sades, att utbildningsministern då inte ville vara med om något nytt generellt stöd som också skulle gå t. ex. till den – trots alla hinder – relativt framgångsrika Medborgarskolan. Det skulle ju ge denna samma möjligheter som ABF, och det var inte meningen. Det var enligt utbildningsministern en ideologisk villfarelse.

Det i reservationen 4 föreslagna riksdagsuttalandet om att samhällets stöd till av SÖ godkända studieförbund skall ges opartiskt och oberoende av huvudman är faktiskt påkallat. Det borde ha varit onödigt men är det alltså icke.

Beträffande den i studiecirkelform bedrivna undervisningen i svenska språket för invandrare – om vilken det redan har sagts en del i debatten här – begär nu utskottet enhälligt att en övergripande utvärdering genom regeringens försorg skall företas av den hittills bedrivna undervisningen av denna typ. Det är ett initiativ som måste hälsas med mycket stor tillfredsställelse. Utvärderingen är angelägen och resultatet av den motses med stort intresse på många håll. Allt torde icke vara väl beställt.

I det sammanhanget kunde utskottet enhälligt ha kostat på sig att i utvärderingen också inrymma följderna för undervisningen av det uppenbara faktum att ett studieförbund, ABF, i stort sett fått tillskansa sig och får fortsätta att ständigt värna om ensamrätt till svenskundervisning för invandrare, framför allt för de invandrare som har rätt till ledighet och lön vid undervisningen. De fackliga organisationerna tillåts utestänga alla andra studieförbund från möjligheten att bedriva sådan undervisning – ja, bokstavligen tvinga in invandrarna i av ABF anordnade cirklar. Det har viss likhet med kollektiv anslutning av fackligt organiserade till visst politiskt parti.

Jag har exempel från åtskilliga arbetsplatser där ett annat studieförbund än ABF fått arbetsgivarens tillstånd att utbjuda sina kurser, där berörda invandrare förklarat sig vilja gå på dessa kurser – som de uppfattat som bra, med utmärkta lärare – men där facket, påhejat av ABF, sagt nej. Och nej har det blivit. Det är så sant som det är sagt i reservationen 10 – jag vill gärna läsa in det i protokollet: ”Det faktum att många

av våra invandrare arbetar i industrin utgör inte något skäl för att låta Arbetarnas bildningsförbund (ABF) i realiteten få ensamrätt till undervisningen. Det finns andra studieförbund som erbjuder lika bra utbildning, och vi ” – reservanterna alltså – ”kräver samma villkor för studieförbunden på detta område.”

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4, 8, 11 och 12.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! I utbildningsutskottets betänkande, som behandlar propositionen om vuxenutbildning jämte motioner, har sammanförts en rad olika slags ärenden rörande många områden. Från folkpartiets sida har fröken Hörnlén tidigare behandlat några av avsnitten, och jag skall begränsa mig till att säga några ord om punkterna 3 t. o. m. 6, som avser studiecirkelverksamheten och folkhögskolorna.

Folkhögskolans ambitioner att anpassa sig till nya tiders krav har i tidigare debatter omnämnts här i kammaren. Folkhögskolan saknar en central läroplan, och det har medfört en frihet och en obundenhet som har gett möjlighet för folkhögskolan att möta förändrade avnämkrav. De rön som man har gjort på det pedagogiska området har varit av stort värde, och den förnyelse som folkhögskolan allmänt sett kunnat prestera har varit betydande.

Folkhögskolan har också förändrats i andra hänseenden. Den relativa andelen långkurser har blivit mindre, och antalet kortkurser har kraftigt ökat. Sedan elevantalet för långkurserna stagnerat och i princip legat stilla i flera år har antalet kortkursdeltagare stigit mycket kraftigt. Förskjutningar till äldre elever och elever med kort grundutbildning har också varit påtagliga inslag i elevsammansättningen.

Folkhögskolans kulturroll har bl. a. kommit till sin rätt genom satsning på de estetiska ämnena. Samarbetet med folkrörelser, organisationer och studieförbund har utvecklats också under de år som har gått. Att allt fler handikappade elever i dag läser i folkhögskola måste ses som mycket positivt. Om stödet till folkhögskolorna och möjligheterna för dem att fortleva är utskottet i allt väsentligt ense.

På några punkter har vi motionsledes velat gå längre än vad regeringen har föreslagit. Ett sådant område är försöksverksamheten med samordningstjänster inom vuxenutbildningen, där folkhögskolorna haft möjlighet att stärka och utöka sitt samarbete med studieförbunden. Skolöverstyrelsen har konstaterat att detta ekonomiska stöd på ett avgörande sätt har varit mycket stimulerande för att kunna etablera nya kontakter mellan studieförbunden och folkhögskolorna. Skolöverstyrelsen har därför föreslagit en uppräknig.

Här skall också beaktas att ytterligare skolor kommer att satsa på en sådan här kontaktverksamhet, och trenden mot att allt fler kursdeltagare söker de kortare kurserna ökar mycket kraftigt. Detta innebär i sin tur ett betydligt större kostnadskrav på administrationen. Därför har vi från

folkpartiet yrkat på att de 200 000 kr. som nu utgår skulle ökas till 400 000 kr.

Beträffande fritidsledarutbildningen vid folkhögskolorna antog riksdagen förra året en tilläggsresurs i form av ett särskilt statsbidrag. Det föreslogs då från regeringens sida 500 kr. per elev och läsår, men efter framstötter från folkpartiet här i riksdagen höjdes detta anslag till 700 kr. Vi yrkade dessutom att man skulle gå på folkhögskoleutredningens delbetänkande som föreslagit en annan konstruktion.

När det gäller konstruktionen har vi i motionen 589 till årets riksdag ånyo föreslagit att folkhögskoleutredningens år 1975 avgivna delförslag skulle antagas. Folkhögskoleutredningen arbetar dock med denna fråga i samband med högskoleutbildningen inom folkhögskolan och avser att lägga fram förslag i denna fråga redan i år. Med det beskedet har vi motionärer låtit oss nöja. Däremot har vi sagt att det under tiden är rimligt att räkna upp de medel som har anslagits i denna särskilda resurs. Från folkpartiets sida har vi ansett det vara rimligt att inte tillåta en standardsänkning som ett oförändrat anslag skulle innebära. Därför har vi föreslagit ytterligare 300 000 kr. till fritidsledarutbildningen. Det är ett förslag som ligger helt i linje med vad berört ämbetsverk har åskat.

De reservationer som vi från folkpartihåll har fogat till betänkandet vad avser folkhögskolorna kan kanske uppfattas som marginella. Vi tror dock att uppräkningsen av beloppet när det gäller samordningstjänster samt stödet till fritidsledarutbildningen för de här bägge områdena är mycket väsentliga. Samma sak gäller vårt förslag där vi tillsammans med centerpartiet yrkar bifall till förstärkning av de s. k. kringkostnadsbidraget.

När det gäller detta senare bidrag visar det sig att vid omräkningen av grundbeloppen har inte hänsyn tagits till lönekostnadspåslag av olika typer. Det har inneburit att huvudmännens andel av lönekostnaden kommit att drabba skolorna på ett sätt som inte förutsattes när riksdagen beslöt om detta stöd. Det har slagit mycket ogynnsamt på huvudmännen, och det gäller inte minst de huvudmän som är av folkrörelsekaraktär. Den gruppen av huvudmän har ju redan ett pressat ekonomiskt läge. Kort går förslaget ut på att grundbidraget höjs från 65 000 kr. till 70 000 kr. Det skulle innebära en total förstärkning för folkhögskolorna med 1,3 milj. kr.

När det gäller studieförbundens situation och stödet till studieverksamheten så kan vi konstatera att det fortfarande är förhållandevis låga belopp som utgår per studietimme till studieförbunden, detta sett mot t. ex. vad studietimmarna inom det obligatoriska skolväsendet kostar. Därför är det med tillfredsställelse jag noterar att det generella statsbidragsstödet höjs med 4 kr. per studietimme, dvs. från 38 kr. till 42 kr.

Bakom detta förslag står 14 av utskottets ledamöter. En av de moderata ledamöterna vill inte vara med om någon höjning av anslaget till studiecirkelverksamheten och yrkar avslag på propositionens förslag i denna del.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Om man på moderat håll tycker att man inte kan göra en, som vi andra anser, välbehövlig uppräknig utan hänvisar till en ansträngd ekonomi, så kan självfallet detta respekteras. Jag är dock angelägen att säga att vi från folkpartiet inte delar den uppfattningen.

Vad som gör att jag ändå tar till orda i denna del är att man blir något konfunderad över var moderaterna står i den här frågan.

Efter herr Nordstrandhs lovord när det gäller studieförbundens arbete tolkar jag det så att herr Nordstrandh inte är beredd att pruta på en, som vi anser, välbehövlig kostnadsanpassning.

Herr Strindberg har yrkat att vi skall minska studiecirkelbidraget med 35 milj. kr., medan moderaterna i partimotion hemställt att riksdagen skall uttala att studiecirkelbidraget skall utgå med samma belopp för alla cirklar.

Herr Strindberg, som har suttit på ärendet just på den här punkten, har fullföljt sitt avslagsyrkande genom att i reservation begära stöd för sin åsikt här i kammaren. Vad som gör det hela något förbryllande och som får mig att sätta ett frågetecken är att herr Strindberg under punkten 4 i reservationen 3 tillsammans med herr Nyhage yrkat att studiecirkelbidraget skall utgå med samma belopp till alla studiecirklar. Det är här som frågorna anmäler sig. Herr Nyhage delar uppfattningen inom utskottet i övrigt att det bör företas en höjning. Herr Strindberg vill ha motsvarande nedräkning.

När nu de bägge moderata representanterna ställt yrkandet att studiecirkelbidraget fr. o. m. nästa budgetår skall utgå med *samma* belopp för *alla* studiecirklar, blir därför min fråga: Är det herr Nyhages linje, som sammanfaller med utskottets, om en uppräknig som då skall gälla som moderaternas uppfattning, eller är det herr Strindbergs linje, som innebär en nedräkning?

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som vi från folkpartiet har medverkat till och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr GUSTAFSSON i Barkarby (s):

Herr talman! Betänkandet om vuxenutbildning har givit anledning till ett 20-tal motioner och drygt 30 yrkanden. Av det har det sedan blivit 12 reservationer, av vilka 2 är direkta följdreservationer. Man kan alltså säga att det är 10 egentliga reservationer.

För att spara kammarens tid skall jag inte gå in på utskottsbetänkandet eller ens försöka ge någon sammanfattning av det. Det kan ju läsas i trycket. Jag går därför direkt in på de avsnitt där det finns reservationer och där det har gjorts något inlägg här förut. Dessa inlägg ger inte i och för sig anledning till särskilda kommentarer annat än i några fall, och jag skall ta upp dem när jag kommer dit.

Reservationen 1 av moderaterna är den enda på avsnittet om bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna. Jag vill betona att utskottet avstyrker motionen 795 av vad man skulle kunna kalla procedurskäl snarare än av sakska. Jag skall förtydliga mig på den punkten.

Det är så att vi har en s. k. gymnasieskolegrupp som tillsattes för något år sedan. Den skulle då se över 16–19-åringarnas situation i vissa avseenden. Den blev klar hösten 1975 och lämnade då en rapport, som f. ö. åberopas i utskottets betänkande. Rapporten har nyligen remissbehandlats. På förslag av gymnasieskolegruppen har det också i höstas startats försöksverksamhet i några kommuner. Där prövar man bl. a. var-
vad utbildning. I försöksverksamheten medger man också vissa undantag från åldersbestämmelser m. m.

Vi har alltså en rapport som nu skall remissbehandlas, och vi har en försöksverksamhet som pågår. Vi bör därför avvakta resultatet av remissbehandlingen och utvärderingen av försöksverksamheten. Med dessa motiv till avslag på motionen har utskottet alltså inte tagit ställning i sak till reservanternas förslag.

Det skall kanske för säkerhets skull också tilläggas att det här inte betyder något idiotstopp. Om det behövs i enskilda fall kan man naturligtvis ge dispens från åldersgränsen i vanliga former.

När det gäller avsnittet om bidrag till studiecirkelverksamhet och bidrag till studieförbund finns det, låt mig säga, två och en halv moderatreservationer. Därmed menar jag att bakom den ena reservationen står bara halva moderatgruppen i utskottet, dvs. herr Strindberg. Den reservationen blev tydligen för stark även för herr Nyhage.

Herr Nordstrandh sade i sitt inlägg att studiecirkelverksamheten är viktig och att man når breda grupper med den. Men sedan sade han att man inte får glömma bort att det också finns andra grupper. Det är riktigt, men frågan är just vilka grupper man månar relativt sett mest om när man har begränsade resurser – det visar vilka grupper man vill satsa på.

Reservationen 2 av herr Strindberg gäller bidraget per studietimme i allmänna studiecirkel. Där är det egentligen bara att konstatera att en moderat inte vill höja bidraget från 38 till 42 kr., medan alla andra i utskottet vill det. Reservantens motivering är det ansträngda ekonomiska läget, och jag tycker att det i och för sig är hedervärt att man vill vara återhållsam med utgifterna. Nu kan man emellertid beakta det ansträngda ekonomiska läget genom att vara återhållsam på olika poster. Valet av de poster där man vill vara återhållsam säger i sin tur någonting om vad man tycker är mer eller mindre viktigt.

Trots att det i moderatmotionen 1485 betonas att studiecirkelverksamheten har stor betydelse, vilket även herr Nordstrandh underströk, är reservanten tydligen av den åsikten att den inte har så stor betydelse utan att man kan ligga still här. Alla vi andra har alltså tyckt att bidraget har större betydelse, eftersom vi vill öka det. Här kommer olika värderingar av studiecirkelverksamheten fram rätt tydligt, och jag kan alltså bara konstatera att reservanten inte tillmäter den lika stor betydelse som vi andra gör.

I reservationen 3 yrkar moderaterna att studiecirkelbidragen fr. o. m. budgetåret 1977/78 skall utgå "med samma belopp för alla studiecirkel".

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Det är med andra ord fråga om att i bidragshänseende jämställa prioriterade och icke prioriterade cirklar.

Riksdagen uttalade förra året att målsättningen på sikt bör vara att utjämna skillnaderna mellan bidragen till prioriterade och icke prioriterade cirklar och att så småningom kunna erbjuda kostnadsfria cirkelstudier. FÖVUX hade f. ö. ett liknande förslag. Folkbildningsutredningen har nu i uppdrag att närmare analysera förslaget från FÖVUX och belysa olika alternativ med full kostnadstäckning. Viljeinriktningen är alltså klart uttalad från riksdagen, och sedan är det fråga om hur fort målet kan nås. Det får som vanligt bli beroende av ekonomiska överväganden.

Det kanske också kan vara intressant att säga något om herr Nordstrandhs inlägg när det gäller prioritering och icke prioritering. Herr Nordstrandh visade sig vara med på prioritering när det gäller den första gruppen av ämnen på grundskolenivå, alltså svenska, engelska, matematik och samhällskunskap. Då kunde han tänka sig att prioritering var bra och viktig och hade en mission att fylla. I fråga om fackliga studier tyckte herr Nordstrandh däremot att prioritering inte var bra – då hade den plötsligt gått snett.

Om man funderar över detta är det egentligen i viss mening samma problem. Både när det gäller den första gruppen av ämnen och när det gäller fackliga studier vill man hjälpa de grupper som relativt sett är sämre ställda i något avseende. En av anledningarna till att man vill prioritera fackliga studier är att man vill hjälpa den grupp på arbetsmarknaden som varit sämre ställd och haft större behov av att skola sig. Det är ju inget konstigt i det. Jag förstår alltså inte varför man skall säga att prioriteringen har gått snett när man går över från en grupp ämnen till en annan.

Jag tror att det var herr Nordstrandh som också sade att finansministern skall akta sig för att tala om att moderaterna ger överbud. Här blev det ju inga överbud utan snarast underbud från moderaternas sida. Det finns väl då anledning att erinra om att det var moderaternas ledare, herr Bohman, som den 10 mars i år i denna fråga sade:

”När det gäller statsbidragen till studieförbunden undrar jag: Vem har sagt att vi skall höja statsbidragen till studieförbunden för de högst prioriterade? Vad vi har menat är att man skulle sänka bidragen till de högst prioriterade och skapa en enhetlig nivå på ett lägre plan. Men det är typiskt för socialdemokratin att så fort man talar om enhetliga bidrag skall de höjas upp till den högsta nivån.” Det var tydligen vad herr Bohman menade i denna fråga. Det är alltså riktigt att det inte var något överbud från moderaterna utan det var snarast ett underbud.

När det gäller moderatmotionen 2018, som följs upp i reservationen 4, begär man att riksdagen skall uttala att samhällets stöd till studieförbunden skall ges opartiskt och oberoende av huvudman – det har man också kommenterat här.

Utskottet säger att man anser ett sådant uttalande överflödigt och att det för utskottet framstår som självklart att de av SÖ godkända stu-

dieförbunden opartiskt och oberoende av huvudman skall erhålla statsbidrag enligt fastställda statsbidragsregler. Reservanterna vill ha formuleringen: "Utskottet anser det självklart att dessa studieförbund skall erhålla bidrag från samhället på lika villkor." Det är i stort sett samma sak som utskottet säger och det borde kanske moderaterna vara tillfreds med.

Herr Nordstrandh säger i debatten att det beror på vad det är för statsbidragsregler. Ja, det är klart. Men då tillgriper man metoden att tala om att statsbidrag genomdrivs. Vad menar man med att använda sådana ord som "genomdrivs"? I viss mening genomdrivs alla beslut vi fattar i demokratiska former. Det är några som står för dem; majoriteten vinner ju alltid. Jag förstår alltså inte vart man vill komma när man använder sådana ord. Alla majoriteter genomdriver ju någonting. Jag skall inte gå in på detaljerna i herr Nordstrandhs yttrande i övrigt, det leder litet för långt.

Beträffande avsnittet Bidrag till driften av folkhögskolor finns inte mindre än fem reservationer. Av dem är två följdre reservationer. Det är centern och folkpartiet som står för reservationerna här.

I reservationen 5 kräver man en höjning av det s. k. kringpersonalbidraget. Där har utskottet sagt att man i princip är överens med motionärerna om att det finns skäl för att kringpersonalbidraget förbättras i avvaktan på att folkhögskoleutredningens förslag genomförs. Men när utskottet vägt skälen för och emot har vi stannat för att inte nu, för bara ett år, göra någon förändring.

Förbättringarna för folkhögskolans del i år har vi valt att lägga på handikappsidan. Där blir det ytterligare 100 000 kr. för försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever. Det blir ytterligare 200 000 kr. för försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever.

Rent allmänt kan man också fråga sig var höjningarna på vuxenutbildningsavsnittet skall läggas. Det kan finnas skäl att prioritera de områden där inga utredningsförslag nu ligger färdiga att beredas, och i stället prioritera folkhögskolan mer allmänt när folkhögskoleutredningens förslag läggs fram för avgörande om ca ett år.

I reservationen 6 av folkpartiet vill man ha ytterligare 200 000 kr. till samordningstjänster. Folkhögskoleutredningen föreslår att dessa samordningstjänster skall avvecklas. Med hänvisning till detta tycker utskottets majoritet att riksdagen bör anvisa ett oförändrat medelsbelopp för det kommande budgetåret.

I reservationen 7 vill folkpartiet öka på anslaget till fritidsledarutbildning vid folkhögskolorna med ytterligare 300 000 kr. I reservationen säger man att yrkandet om dessa ytterligare 300 000 kr. är till för att behålla nuvarande standard på fritidsledarutbildningen. Men penningvärdeförsämringen kan väl inte ha gått så fort bara under ett år att ett anslag som nu ligger på 700 000 kr. behöver ökas med 300 000 kr. till 1 milj. kr. för att behålla nuvarande standard på utbildningen. Det innebär väl

i stället, om fp-reservationen vinner gehör, mer medel och en utökad omfattning av fritidsledarutbildningen. Riksdagen tog förra året ställning till fritidsledarutbildningen och fastställde då ett visst omfång av denna. Det kan finnas skäl att vara försiktig med ytterligare expansion just nu. För det första arbetar folkhögskoleutredningen med problemen kring högskoleutbildningen i folkhögskolan; inkl. fritidsledarutbildningen, vilken nu klassificerats som högskoleutbildning i samband med högskolereformen. För det andra har folkhögskoleutredningen lagt fram förslag om ett nytt statsbidragssystem.

Det är de två skälen som varit utslagsgivande för utskottets avstyrkande. Det kan även vara värt att notera att fritidsledarutbildning också finns inom gymnasieskolan och högskolan, alltså inom sammanlagt tre skolformer. Vidare finns det inom högskoleutbildningen utbildningar som mer eller mindre gränsar till fritidsledarutbildning. Ungdomsledarutbildning och fritidspedagogutbildning är exempel på sådana. Också därför bör man kanske vara försiktig med expansionen och låta de nya organen inom högskolan, inte minst regionalstyrelserna, få tillfälle att spela en samordnande roll även i den här delen av utbildningsplaneringen.

Under punkten Undervisning för invandrare i svenska språket m. m. finns en gemensam borgerlig reservation. I denna reservation, nr 10, yrkas på att riksdagen skall ge till känna för regeringen att studieförbunden skall ges möjlighet att bedriva undervisning för invandrare på lika villkor, som man säger. Reservationen går tillbaka på en moderatmotion, nr 2021.

Låt mig säga att jag är litet besviken på att centerpartiets och folkpartiets representanter har låtit sig lockas med på moderaternas motion och anslutit sig till reservationen 10. Frestelsen att kunna göra en eventuell lottvinst har tydligen blivit dem övermäktig. Det behövdes bara att moderaterna var villiga att ändra en enda mening i sin motion. I motionen stod det nämligen: "Det kan finnas andra studieförbund som erbjuder bättre utbildning, och vi kräver en fri konkurrens mellan studieförbunden på detta område." I reservationen heter det i stället så här: "Det finns andra studieförbund som erbjuder lika bra utbildning, och vi kräver samma villkor för studieförbunden på detta område." Ibland åstadkommer tydligen små förändringar stora ting.

Litet tidigare i reservationstexten finns en liknande formulering. Där står: "Alla studieförbund måste enligt utskottets mening få samma möjligheter att bedriva svenskundervisning med samhällskunskap för invandrare. Det faktum att många av våra invandrare arbetar i industrin utgör inte något skäl för att låta Arbetarnas bildningsförbund (ABF) i realiteten få ensamrätt till undervisningen."

Låt oss nu klara ut vad det är för svenskundervisning för invandrare som vi talar om. Beträffande den del som man har brukat kalla den fria delen, dvs. den icke arbetsplatsanknutna undervisningen, vill väl inte ens borgerligheten förneka att alla studieförbund har samma möjligheter och samma villkor, i alla de rimliga betydelser som kan läggas

in i orden möjligheter och villkor. Vi kan alltså avföra den delen ur debatten.

Sedan återstår den del av undervisningen som är arbetsplatsanknuten, dvs. den lagbundna delen på betald arbetstid. Där sägs i texten att ABF i realiteten har ensamrätt. Sedan har fru Sundberg och herr Nordstrandh spätt på med formuleringar av ungefär denna karaktär: ABF har skaffat sig ensamrätt, och ABF har fått tillskansas sig ensamrätt. Man har alltså rätt kraftigt skärpt sina formuleringar.

Utgångspunkten är att den delen av undervisningen är reglerad i en särskild lag med en rätt för invandrarna att studera på betald arbetstid. Att ordna de närmare detaljerna har uppdragits till berörda arbetstigare- och arbetsgivarorganisationer. När det gäller industrin, som den borgerliga reservationen åberopar, är LO och SAF de två parterna. De närmare detaljerna som parterna lokalt på arbetsplatserna skall klara ut rör bl. a. vilket eller vilka studieförbund som skall ordna undervisningen.

Herr Nordstrandh tar ett konkret fall – jag vet inte vilket eftersom han inte nämner några orter – med exempel på att arbetsgivare har erbjudit undervisningen till andra studieförbund men att facket har sagt nej. Detta tyder han som något slags maktövergrepp och maktfullkomlighet. Men då skall man vara klar över vad som finns i botten, nämligen att det skall vara överläggningar mellan arbetsgivare och arbetstigare. Därför kan inte arbetsgivaren ensidigt bjuda in studieförbund. De närmare formerna skall fastställas i förhandling eller under diskussion mellan arbetsgivare och arbetstigare.

Nu är det så – antingen de borgerliga tycker bra eller illa om det – att LO-fackföreningarna är medlemsorganisationer i ABF. Det är då naturligt att de vänder sig till ABF och ber det förbundets avdelningar att ordna undervisningen. Det är inget underligt i det, tvärtom är det ganska följdriktigt.

När ni borgerliga talar om samma möjligheter och samma villkor för studieförbunden i det här sammanhanget, vad är det egentligen ni menar? Hur vill ni ordna det hela? Hur vill ni med andra ord konkret ändra på de nuvarande bestämmelserna? Skall det ta sig det uttrycket att ABF i lag eller förordning skall förbjudas att ha mer än en viss andel av undervisningen på arbetsplatserna? Om ni svarar ja på det, på vilka grunder skall då sådana andelar mätas ut? Eller skall man tvinga LO-fackföreningar att gå till Medborgarskolan eller Vuxenskolan och be dem anordna undervisning åt sig? Vi har ju ändå organisationsfrihet här i landet, och den antar jag att de borgerliga inte vill rucka på. Men om man inte ruckar på den, hur skall då de lika villkor och möjligheter åstadkommas som ni talar om i flera sammanhang? Skall fackliga organisationer inte få tillhöra något studieförbund? Skall t. ex. TCO-fackföreningar inte få tillhöra TBV? Skall LO-fackföreningar inte få tillhöra ABF? Det är frågor som man helt naturligt ställer sig.

Under avsnittet Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser m. m. finns två reservationer. I reservationen 11 yrkar moderaterna att

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

endast 7 milj. kr. skall tillföras anslaget Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser, medan propositionen föreslår 12 milj. kr. Propositionens förslag innebär en ökning med 7 milj. kr., varav 5 milj. kr. för uppsökande verksamhet på arbetsplatser och 2 milj. kr. för utbildning av fackliga studieorganisatörer.

Det är bara att konstatera att prioriteringen inom vuxenutbildningens område görs olika av moderater och oss andra. Det framgår tydligt av moderatmotionen 1460, som ligger till grund för reservationen, att det förhåller sig på det sättet. Utskottet prioriterar här de utbildningsmässigt eftersatta grupperna klart mer än moderaterna.

Den tolfte och sista reservationen är återigen en samlad borgerlig reservation under avsnittet Bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser. Här vill reservanterna utvidga rätten till bidrag till att gälla även andra organisationer än löntagarorganisationer.

Reservanterna försöker i texten föra ett slags analogiresonemang. Av det faktum att bidrag till facklig utbildning i studiecirkelform och bidrag till central kursverksamhet utgår också till andra organisationer än arbetstagarorganisationer, menar man, bör följa att också bidrag till uppsökande verksamhet på arbetsplatser skall avse andra än löntagarorganisationer. Men förutsättningen för detta slag av bidrag är ju kollektivavtalsituationen. Det är kollektivavtalet som ligger i botten för rätten att agera med uppsökande verksamhet för löntagarna på deras arbetsplatser.

När därför reservanterna i allmänna termer talar om att de övriga organisationerna skall ha bidrag "enligt samma grunder" som löntagarorganisationerna, har man uppenbarligen inte förstått vad det gäller. Medlemmarna i de här organisationerna är ju inte, i varje fall i den egenskapen, löntagare. Hela syftet med bidraget var och är att det skall riktas till löntagarna för att stärka deras ställning på arbetsmarknaden. Det gör man inte med reservationens förslag. Men det är kanske därför som den samlade borgerligheten nu yrkar som man gör. Att i realiteten stärka löntagarnas ställning har egentligen aldrig varit borgerlighetens avsikt.

Herr talman! Med den här genomgången yrkar jag bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Herr NORDSTRANDH (m) kort genmäle:

Herr talman! Ett par ord om svenskundervisningen för invandrare på arbetsplatsen.

Situationen är ju den att det inte är möjligt för studieförbund, annat än för ABF, att erbjuda sina tjänster när det gäller denna undervisning. Det händer alltså att arbetsgivaren säger att undervisning får ske på arbetsplatsen, och då anordnar studieförbundet sådan. Men fackföreningen säger alltså nej till de arbetare som vill delta i undervisning hos det studieförbund som kommer med erbjudandet. Det kan finnas olika skäl till att de väljer just det studieförbundet. De kanske känner läraren eller har fått klart för sig att det är en bra undervisning som ges osv. De

blir alltså helt enkelt mer eller mindre genom förbud hindrade från att bilda en studiecirkel under ledning av det studieförbund som de vill studera hos. Den situationen har uppstått på ett antal platser som jag känner till. Jag har ingen anledning att här redovisa vilka dessa platser är, men det har bl. a. hänt i västra Sverige.

Det menar vi är felaktigt. Ett medlemskap i ett fackförbund – vilket fackförbund det än vara månde – skall inte vara förpliktande för vederbörande medlem att delta i studiecirkel endast i ett visst studieförbund. Folkbildningen är och skall vara fri både för den som anordnar sådan utbildning och för den som vill ha sådan utbildning. Det var den saken.

Herr Gustafsson i Barkarby ironiserade litet över att vi i reservationen 4 hade föreslagit ett riksdagens uttalande om att "samhällets stöd till av SÖ godkända studieförbund skall ges opartiskt och oberoende av huvudman". Jag hänvisar till vad jag sade i mitt första anförande om utbildningsministrarnas egendomliga uttalanden på den socialdemokratiska partikongressen. Det behöver jag inte upprepa. I en enkel fråga i höstas frågade jag honom vad han egentligen menade med sina uttalanden. Då fritog sig utbildningsministern genom att hänvisa till sitt skriftliga svar. Jag bad om ett ytterligare förtydligande av det hela. Då teg han. Tystnaden var värtalig.

Herr JONSSON i Alingsås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par kommentarer till vad herr Gustafsson i Barkarby anförde med anledning av mitt inlägg.

Beträffande reservationen 5 av folkpartiet och centern rörande kringpersonalbidraget framhåller herr Gustafsson att folkhögskoleutredningen föreslår en ny konstruktion och att man därför inte nu bör göra en justering. Det kan väl knappast vara ett skäl till att avvakta. Man skall ändå ha i minnet att dessa pengar bl. a. används till elevvårdsinsatser och kurativ verksamhet. Jag upplever ett starkt behov av att få just denna förstärkning, som sammantaget skulle ge folkhögskolorna 1,3 milj. kr. mer.

När det gäller reservationen 6 om samordningstjänster säger herr Gustafsson att den formen av tjänster skall avvecklas. Men det hade varit rimligt att tillägga att de skall uppstå i nya och klart förstärkta former. Även om alla uttalar sig positivt om dessa samordningstjänster, skall vi komma ihåg att de genomfördes mot regeringens vilja. I många år yrkade vi på dem i motioner, innan riksdagen släppte fram dem.

Beträffande reservationen 7 om fritidsledarstödet framhåller herr Gustafsson att det väl inte kan vara så att standarden faller bara därför att anslaget inte höjs. Jo, visst faller den i takt med penningvärdeförsämringen. Även om denna naturligtvis inte har varit så kraftig som skillnaden mellan 700 000 och 1 milj. kr., skall vi ändå påminna oss om att den försiktighet som herr Gustafsson efterlyste fanns redan i föl hos herr Gustafsson och socialdemokraterna. Vi vet att regeringen då

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

ville ge bara 500 000 kr., men efter den folkpartimotion som vid det tillfället väcktes genomfördes en kompromiss i utskottet, som stannade för 700 000 kr. Men skolöverstyrelsen beräknade redan då ett belopp som ligger över den ökning som folkpartiet i dag vill satsa på fritidsledarutbildningen.

I början av sitt anförande sade herr Gustafsson i polemik med herr Strindberg beträffande studiecirkelbidragets storlek att det man tillmäter stor betydelse är man beredd att satsa på. Det är, herr talman, ett riktigt påstående, och jag tycker att det i mitt svar till herr Gustafsson kan användas till förmån för folkpartireservationerna.

Fru SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall bara beröra herr Gustafssons i Barkarby argumentation beträffande reservationerna 1, 11 och 12.

När det gäller reservationen 1 är jag tacksam för den positiva inställning som herr Gustafsson visade till vår motions syfte. Han konstaterade dock att han inte ansåg att motionen kunde bifallas förrän nuvarande försöksverksamhet har utvärderats.

Beträffande reservationen 11, där vi anser att en höjning av beloppet mer än 2,5 gånger är litet orimlig, eftersom någon form av utvärdering över huvud taget inte har gjorts, verkar herr Gustafsson inte alls anse att en utvärdering hade varit på sin plats, innan man gjorde en sådan höjning som föreslås av majoriteten. Dessutom vill jag än en gång upprepa vad jag sade om att värdet av den uppsökande verksamheten inte alltid är relaterat till de ekonomiska insatserna. Det satte ju bl. a. SVUX i fråga.

När det gäller reservationen 12 vill jag i korthet säga att vi vill att den uppsökande verksamheten icke skall vara begränsad till löntagarorganisationerna utan gälla alla korttidsutbildade. Vårt förslag innebär inte någon försämring av löntagarorganisationernas möjligheter i detta avseende, men det vidgar däremot möjligheten för andra korttidsutbildade.

Fröken ROGESTAM (c) kort genmäle:

Herr talman! Riksdagens beslut om vuxenutbildningen förra året handlade om att ge möjlighet för människor med kort utbildning att studera. Vi var alla då överens om att det var mycket viktigt att nå ut med information och stimulans till gruppen korttidsutbildade och att det bästa sättet att göra det var att arbeta med uppsökande verksamhet. Sedan hade vi olika uppfattning om hur den uppsökande verksamheten skulle utformas. Vi har från vår sida accepterat riksdagsbeslutet från förra året, men vi menar – nu liksom då – att det är orimligt att ställa en stor del av svenska folket utanför den här uppsökande verksamheten. Det gjorde riksdagen genom den konstruktion för organisationen av uppsökande verksamhet som beslutades förra våren. Vi menade då, och det är detta vi har kommit tillbaka till i år, att det är viktigt att komplettera

bidragen till löntagarorganisationerna med ett bidrag också till andra fackliga organisationer som kan nå ut till andra grupper. Eftersom många av de människor som har kort utbildning finns i glesbygdsområdena och inom näringsgrenar som jordbruk och fiske, har det varit naturligt för oss att satsa på de tre organisationer som finns omnämnda i reservation nr 12.

Herr GUSTAFSSON i Barkarby (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Nordstrandh vill jag bara säga att det finns två parter i sammanhanget, nämligen arbetsgivarna och arbetstagarerna. Som jag sade förut – jag vill betona det en gång till – är det väl självklart att det måste vara efter förhandlingar mellan dessa parter som man så småningom kommer fram till hur de praktiska arrangemangen skall vara utformade. Herr Nordstrandh talar också nu om att detta innebär mer eller mindre förbud. Herr Nordstrandh kan ju välja de termerna att uttrycka sig i, men vi måste titta på det som jag betonade i inledningsanförandet: Vad är det som ligger i botten? Man bygger på arbetsmarknadens parter och den lagstiftning som gäller för arbetsmarknaden och rätten att komma in på arbetsplatserna. Jag tycker att herr Nordstrandh försöker glida undan verkligheten när han talar om förbud, monopol för ABF, osv.

Herr Jonsson i Alingsås missuppfattade möjligen mig på en punkt. Jag sade inte att kringpersonalbidraget skall avvecklas. Jag sade att folkhögskoleutredningen inte föreslår att bidraget skall vara kvar. Sedan vet jag också att det kan komma att uppstå i andra former. Jag vill emellertid markera att jag inte sade att bidraget skall avvecklas.

När det så gäller moderaternas reservation nr 1 vill jag bara säga till fru Sundberg att där finns ytterligare ett skäl till att utskottet inte ville låsa sig. Klämman är ju uppbyggd så att den hänvisar tillbaka på vad ni säger i reservationstexten, där det finns en massa detaljer som man skulle binda sig för redan nu. Ni talar om att den som är 16 år och har 6 månaders arbetslivserfarenhet skall kunna antas till särskild yrkesinriktad utbildning. Varför kräva 6 månaders arbetslivserfarenhet? Det är just arbetslivserfarenheten som de ungdomar det gäller har svårt att få. Det är där svårigheterna börjar för dem, och då blir det här kravet ett hinder för att hjälpa dem som allra bäst behöver hjälp. Ett bifall till motionen och reservationen innebär att man låser sig i sådana här detaljer på ett onödigt sätt.

Herr NORDSTRANDH (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill för min del sluta diskussionen på den här punkten med att säga att om ett antal invandrare vill gå i en studiecirkel, anordnad av ett annat studieförbund än ABF, skall de få göra det och således fritt få välja och inte på olika sätt förhindras att delta i en sådan studiecirkel. Det är innebörden i de krav som man kan ställa på ett fritt och frivilligt folkbildningsarbete.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Utbildningsutskottets betänkande nr 23 behandlar bl. a. anslagen till studieförbunden och deras cirkelverksamhet. Det gäller här en verksamhet av stor betydelse, vilket inte hindrar att man måste oroa sig för den mycket snabba ökningen av studieförbundens kostnader och därmed också de till förbunden utgående bidragen.

Det statliga bidraget till studiecirkelverksamheten var exempelvis under budgetåret 1973/74 247 milj. kr. För nästkommande budgetår föreslås netto inte mindre än 443 milj. kr. Det är onekligen snabbt marscherat på ett par år mot bakgrund av den återhållsamhet som vi måste ålägga oss i olika sammanhang med tanke på att vi har att röra oss med begränsade resurser.

Nu är emellertid inte den snabba ökningen av de statliga bidragen mer än en del av samhällets bidragsgivning. Man måste gå till den samlade summan av bidragen från stat, landsting och kommuner för att få fram den rätta bilden.

Utskottets majoritet föreslår att – för att täcka det totala bidragsbehovet till studieförbundens cirkelverksamhet, som uppgår till 506 milj. kr. nästa verksamhetsår, en ökning med 163 milj. kr. jämfört med innevarande år – 62,8 milj. kr. skall utgå av medel som tillfaller statsverket genom vuxenutbildningen och från de beskattade vuxenstudiestöden. Resterande 443 milj. kr. anvisas som förslagsanslag. Till dessa 443 milj. kr. netto bör emellertid läggas 175–200 milj. kr. i bidrag från primärkommunerna och ca 60 milj. kr. från landstingen. Totalt blir således bidragen till studieförbunden mer än 700 milj. kr. Detta innebär att vårt samlade stöd till studiecirkelverksamheten under de tre senaste åren har stigit med inemot 100 milj. kr. per år.

Till dessa bidrag skall sedan läggas de betydande belopp som lämnas studieförbunden i form av bidrag till olika kulturarrangemang m. m. Det är f. ö. närmast ogörligt att via kommuner och landsting få en klar bild av hur mycket pengar det rör sig om i dessa sammanhang. Anslagen bokförs nämligen på olika titlar, exempelvis över teater, musik och liknande. Det blir betydande belopp utöver de 700 milj. kr. som jag nyss nämnde – den saken är klar.

Hur angelägen studieförbundens verksamhet än är anser jag att en viss återhållsamhet med bidragsgivningen är motiverad. Jag har därför i reservationen nr 2 till utbildningsutskottets betänkande föreslagit att bidraget per studietimme för nästa budgetår skall utgå med oförändrat 38 kr. Därigenom kan den statliga utgiftsökningen begränsas med 35 milj. kr.

Herr talman! Jag vill definitivt inte dra upp någon stor utbildningspolitisk debatt så här dags, men jag har ju blivit åberopad av flera talare med anledning av reservation nr 2. Jag vill därför gärna erinra herr Gustafsson i Barkarby om att vad jag har föreslagit i min motion och i min reservation helt överensstämmer med det förslag som lagts av skolöverstyrelsens majoritet om ett oförändrat bidrag per studietimme. När herr

Gustafsson i Barkarby säger att det tyder på att jag skulle ha mindre intresse än andra för studiecirkelverksamhet vill jag crinra herr Gustafsson om att vi hade en debatt här i kammaren den 8 april, då utbildningsutskottets betänkande nr 22 om bidragen till gymnasiala skolor behandlades. Jag fäste mig då vid ett yttrande av utbildningsutskottets ärade ordförande herr Alemyr i en kommentar till fröken Hörnlén, som ville ha ytterligare 500 000 kr. till stödåtgärder för handikappade elever. Herr Alemyr sade bl. a. följande:

”Jag kan gärna säga att när utbildningsutskottet inte följer med hela vägen och ger lika mycket pengar som fröken Hörnlén föreslår, så är det ju inget ställningstagande i sakfrågan – det är bara fråga om hur man bedömer de tillgängliga resurserna.”

Detta yttrande av utskottets ordförande tycker jag var utomordentligt. Jag kan helt ansluta mig till det – därför att där har herr Gustafsson i Barkarby motiveringen till den besparing på 35 milj. kr. som jag här har föreslagit.

Herr talman! Med tanke på det besvärliga budgetläget och kravet på återhållsamhet med våra utgifter ber jag därför att få yrka bifall till reservationen 2.

Herr GUSTAFSSON i Barkarby (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Strindberg att det faktiskt finns skäl att göra denna höjning. Om den inte görs blir det en standardsänkning. Såsom någon påpekade förut i debatten – jag tror att det var herr Jonsson i Alingsås – finns det tvåårsavtal slutna med lärare. Man kan beräkna att de avtalen kommer att innebära ungefär 3 kr. per timme. Materialpriserna har också gått upp. Det finns alltså täckning för den föreslagna ökningen. Det är inte en lättsinnig ökning, vilken som helst, herr Strindberg.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag har faktiskt aldrig påstått att det här var någon form av lättsinnig ökning. Jag bara betonade vikten av återhållsamhet med bidragsgivningen även när det gäller studieförbunden.

Såsom argument åberopas att studieorganisationerna har träffat vissa avtal. Herr talman! Om organisationer av olika slag träffar avtal måste de ändå göra det inom ramen för tillgängliga resurser. Jag accepterar i varje fall inte att det därigenom skall vara axiomatiskt att vi i riksdagen alltid skall bifalla yrkanden om ökade bidrag.

Herr GUSTAFSSON i Barkarby (s):

Herr talman! Då innebär det att herr Strindberg också accepterar en standardsänkning. Det skall man ha med i bilden när man gör bedömningen.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru Sundberg och herr Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 2 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Sundberg och herr Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 46

Punkten 3

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Strindberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Strindberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 3 mom. 2 och 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Strindberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Strindberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-

ning gav följande resultat:

Ja - 268
Nej - 36
Avstår - 1

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

M o m . 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Nyhage och Strindberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 3 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Nyhage och Strindberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 46

M o m . 5-8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Nyhage och Strindberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 3 mom. 9 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Nyhage och Strindberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

ning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 46
Avstår - 1

Punkten 4

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Rogestam begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 4 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Rogestam begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 195
Nej - 108

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Jonsson i Alingsås, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Jonsson i Alingsås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 4 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Jonsson i Alingsås.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Jonsson i Alingsås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 280
Nej - 25

M o m . 4

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Jonsson i Alingsås, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

M o m . 6

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 5-7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 8

M o m . 1-6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m . 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Rogestam begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 8 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152

Nej - 152

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan fru Fredgardh (c) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

M o m . 8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 9 och 10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av fru Sundberg och herr Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 11 mom. 1 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av fru Sundberg och herr Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	259
Nej	–	45
Avstår	–	1

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 23 punkten 11 mom. 3 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Larsson i Staffanstorp m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes.

Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 152

Nej - 152

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Anslag till vuxenut-
bildning*

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, var-efter på herr talmannens anmodan herr Werner i Malmö (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla ja.

Kammaren hade alltså i enlighet med ja-propositionens innehåll bifallit utskottets hemställan.

§ 8 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande

1975/76:25 med anledning av propositionen 1975/76:100 såvitt gäller anslag till skolöverstyrelsen jämte motioner

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till morgondagens sammanträde.

§ 9 Herr talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle *dels* socialförsäkringsutskottets betänkanden nr 30 och 33 samt socialutskottets betänkanden nr 36 och 35 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden, *dels* finansutskottets betänkande nr 36 uppföras närmast före socialutskottets betänkande nr 33.

§ 10 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 5 maj

1975/76:350 av herr *Träff* (m) till herr industriministern om förslag till lättnader i kapitalbeskattningen av familjeföretag:

I slutet av februari detta år aviserades lättnader i familjeföretagens kapitalskatter från såväl industriministern som arbetsmarknadsministern. Detta skedde bl. a. vid en företagarkonferens i Uddevalla. Om detta är korrekt, när kommer riksdagen i så fall att föreläggas ett förslag, och i vilket avseende kommer detta att skilja sig från gällande bestämmelser?

Nr 118

Onsdagen den
5 maj 1976

*Meddelande om
frågor*

1975/76:351 av herr *Molin* (fp) till herr utrikesministern om statligt bidrag till visst slag av informationsskrifter om främmande länder:

Av Informationsgruppen för Korea har utgivits en skrift, **Brännpunkt Korea**, som i allt väsentligt är en propagandaskrift för den nordkoreanska regimen. Enligt uppgift har SIDA givit ekonomiskt anslag till utgivningen av denna skrift.

Anser utrikesministern det lämpligt att statlig myndighet beviljar bidrag till propagandaskrifter av detta slag?

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 00.10.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert